

Urbán Kristóf¹**Az afroamerikaiak jogi megítélésének rövid története az első rabszolgák megérkezésétől a polgárháborúig²***Absztrakt*

Az Afrikából az Észak-Amerikai kontinensre hurcolt férfiak, nők és gyermekek, valamint az ő leszármazottjaiknak a sorsa egybe forrt az Amerikai Egyesült Államok történetével. Tanulmányomban igyekszem történelmi keretet adni annak, hogyan kerültek az első afrikai rabszolgák az észak-amerikai angol gyarmatokra, milyen jogi környezet várta őket az Atlanti-Óceán túlsó partján. Rámutatok, hogy a jogegyenlőtlenségek nem az afrikai rabszolgák megérkezésével kezdődtek, hanem az folyamatosan változó társadalmi és gazdasági környezet eredményeként megvalósuló jogalkotás és igazságszolgáltatás eredménye, hogy hosszú évszázadokra jogfosztott állapotba kerültek. Kezdetben nem volt jelentős különbség a fehér és afroamerikai szolgák között, akik vagyonos földbirtokosok részére végeztek munkát. Ugyanakkor a XVII. század végétől kezdődően az afroamerikaiak megítélése átalakult és a jogszabályokban rögzített közvetlen hátrányos megkülönböztetés áldozatává váltak. Igyekszem rámutatni, hogy csökkentek az afroamerikaiak jogai évtizedről-évtizedre a XVIII. század során. Virginia legfontosabb jogalkotásait és bírósági jogeseteit esettanulmányi szemmel tekintem át a gyarmati időkből. Igyekszem arra is rávilágítani, hogy ugyan a függetlenségi háború nem hozott jelentős változást az afroamerikaiak jogi megítélésében, de már látszódtak azok a törésvonalak, amelyek majd százévvvel később a polgárháborúhoz vezettek. A Legfelső Bíróság gyakorlatának rövid áttekintésével igyekszem megvilágítani, hogy a XIX. század során az abolícionista mozgalom miképpen igyekezett jogi úton elérni, hogy az afroamerikaiak szabadak legyenek az Amerikai Egyesült Államok egész területén.

Kulcsszavak: Amerikai Egyesült Államok, jogtörténet, rabszolgaság, Virginia, jogegyenlőségi harc, Legfelső Bíróság

Abstract

The fate of the men, women, and children deported from Africa to the North American continent and their descendants is intertwined with the history of the United States. In my paper, I seek to provide a historical framework for how the first African slaves came to the British colonies in North America, and the legal environment that awaited them on the other side of the Atlantic. I will show that the inequality of rights did not begin with the arrival of African slaves but was the result of legislation and court rulings from a constantly changing social and economic environment that left them disenfranchised for long centuries. Initially, there was no significant difference between white and African American slaves working for wealthy landowners. However, from the late 17th century onwards, the perception of African Americans was transformed, and they became victims of direct discrimination enshrined in law. In my paper I will try to show that the rights of African Americans were diminished

¹ Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Római Jogi és Összehasonlító Jogtörténeti Tanszékének PhD hallgatója.

² DOI 10.59558/jesz.2024.1.33

decade by decade during the 18th century. I will review as a case study the most important legislation and court cases from Virginia's colonial period. I will also try to show that, although the Revolutionary War did not bring about a major change in the legal status of African Americans, the fault lines that led to the Civil War almost a century later were already visible. Through a brief review of Supreme Court precedent, I will attempt to illuminate how the abolitionist movement in the 19th century sought to legally secure freedom for African Americans throughout the United States.

Keywords: United States of America, Legal history, Slavery, Civil-right movement, Supreme Court

I. Bevezetés

Az afroamerikaiak rabszolgasorba taszítása és több évszázadig tartó jogfosztottsága összefonódott az Amerikai Egyesült Államok történelmével. Mind a mai napig politikai, társadalomelméleti viták táptalaját képezi, hogy miképpen kell mind az amerikaiaknak, mind pedig a világ többi részének a rabszolgaság jogintézményét és főként az abban résztvevőket megítélnie. Edmund S. Morgan amerikai történész „amerikai paradoxonnak” nevezi, hogy a függetlenségi háborútól kezdve a szabadság és annak elérése került az amerikai közgondolkodás középpontjába, miközben az amerikai gazdaság és társadalom valójában a szabadságjogok nélküli személyek kényszermunkájára épült.³ Tanulmányomban igyekszem összefoglalni azokat a polgárháború előtti jelentős jogtörténeti eseményeket és döntéseket – legyenek azok bírósági ítéletek vagy tagállami, esetleg szövetségi jogszabályok – amelyek az első rabszolga megérkezésétől kezdődően meghatározták az afroamerikaiak sorsát.

II. Az Atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelem rövid összefoglalása

A történelem sajnálatos folyamánya, hogy az emberek közel két évszázadon át nem önszántukból érkeztek Afrikából az Új-Világba, hanem az atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelem során kerültek Észak-Amerikába a XVII-XIX. század során. Fontos leszögezni – különös tekintettel a mai is gyakori, parázs vitákra –, hogy Afrikából nem csak az amerikai angol gyarmatokra szállítottak rabszolgákat, hanem más vidékekre is szerte az Atlanti-Óceán nyugati partvidékén. Ezt nevezzük atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelemmel, amelynek méretét, illetve irányait illetően a történészek között hosszú évtizedek óta tudományos vita zajlik. A modernkor vívmányainak köszönhetően a 2000-es évek elejére sikerült összeállítani egy megbízható adatbázist, amely a korabeli hajónaplókra és egyéb kereskedelmi dokumentumokra alapozva vizsgálja az atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelem tényleges méretét.⁴ Az adatbázis alapján 1514 és 1866 között összesen 10 569 658 rabszolgát hajóztak be Afrikában és közülük 9 118 115 fő érkezett meg a célországokba.⁵ A legtöbb rabszolga, mintegy 5 099 816 fő a portugálok révén Braziliába került, amely a teljes atlanti-óceáni

³ Morgan, Edmund S.: Slavery and Freedom: The American Paradox. In The Journal of American History Vol. 59, No. 1. 1972. 5-29. o. <https://doi.org/10.2307/1888384>

⁴ Az atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelemlről lásd részletesen Lévai Csaba: Förtelmes Kereskedelem. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2020.

⁵ A két szám közötti különbséget az ún. középső átkelés során, azaz az Afrikából a célországokba tartó tengeri úton bekövetkezett magas mortalitási ráta okozta. Az egész atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelem tekintetében a mortalitási ráta 12,1% körül állapítható meg. Lévai 2020: i.m. 146. o.

rabszolga-kereskedelem 47,65%-át jelentette. A francia gyarmatokra 1 164 968 főt szállítottak, amely a teljes atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelem 10,8%-át jelentette, a spanyol gyarmatokra pedig 885 924 fő jutott, amely a teljes kereskedelem 8,2%-a volt, a holland területekre pedig 475 240 rabszolgát szállítottak, ami az összes Afrikából szállított rabszolga 4,4%-a. A legkevesebb rabszolga az angol gyarmatokra, illetve a későbbi Amerikai Egyesült Államokba érkezett, összesen 252 652 fő, ami a teljes atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelem mindösszesen 2,3%-át tette ki.⁶

Általánosnak hitt, azonban mára meghaladottnak tekinthető az a hipotézis, amely szerint az atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelem akként zajlott, hogy az európaiak partra szálltak Afrikában, és egyszerűen összegyűjtve az afrikaiakat elvitték őket rabszolgának. Megdőlni látszik az elmúlt évtizedek kutatásainak tükrében egy másik hipotézis, az ún. transzformációs-elmélet is, amely szerint az európaiak a különböző portékáikkal mintegy „kényszerítették” az afrikaiakat, hogy vegyenek részt a rabszolga-kereskedelemben.⁷ Ha megvizsgáljuk a középkori afrikai és európai jogrendszerek közötti különbséget, akkor a fenti elméletekkel szemben más következtetésekre juthatunk. Európában az atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelem kialakulása idejében a társadalmi és jogi berendezkedés földalapú volt, tehát akinek volt földje, az tulajdont szerzett azokon az értékeken, amiket a föld termelt. Afrikában ezzel szemben a föld alapvetően európai és modern értelemben vett államok hiányában a főhatalmat birtoklók kezében összpontosult, amelynek következtében a magántulajdon leginkább a munkaerő tulajdonlásában manifesztálódott. A rabszolgákat egyrészt befektetésként és tisztán munkaerőként használták, az általuk megtermelt javak pedig származtatott módon a rabszolgatartó tulajdonába kerültek. Másrészt, az intézményesülés kialakulásával mind az adminisztráció, mind pedig a hadsereg területén a központi hatalom általi használatuk is megjelent. Ahogy Európában a földtulajdonhoz tartoztak különböző kötelezettségek, úgy például Kongóban a XVII. században ún. fej szerinti adót kellett fizetni. Ebből arra lehet következtetni, hogy a rabszolgák után adófizetési kötelezettség állt fenn.⁸

A rabszolga jogi státusz „megszerzésének” az afrikai kontinensen több módja volt. Megjelent az adórszolgaság intézménye, amelynek mélyre nyúló gyökerei az európai jogrendszerben is ismertek, sőt az intézmény már az ókori keleti társadalmakban, majd az antikvitásban, így a római jogban is létezett.⁹ Afrikában a jogintézmény keretében az adórt az általa felhalmozott adósságok értékének törlesztése fejében tulajdonba adták, és jogfosztott állapota mindaddig fennállt, amíg munkájával az adósságot le nem dolgozta. Másik formája a rabszolgaságnak a szankciós jellegű rabszolgaság volt, amely esetben egy személyt akkor ítélték rabszolgaságra, ha a törzsi szokásjogi normák vagy a természetfeletti entitás, legyen az isten, a totemállat stb. ellen vétett. Ilyen esetekben nem „csak” kizárták a közösségből, hanem rabszolgaként értékesítették is. A harmadik rabszolga-szerzősmód a háborúban való foglyul ejtés esete volt, amikor az elfogott, más törzshöz tartozó személyt vetették rabszolgaságba. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy maga a rabszolgaság mint jogintézmény tartalmában eltért a későbbi korok nyugati típusú rabszolgaságától, ugyanis idővel a törzs a korábban rabszolga státusszal rendelkező személyt befogadhatta, aki ezzel akár teljes jogú tagjává is válhatott a törzsnek.¹⁰

⁶ Lévai 2020: i.m. 173-176. o.

⁷ Uo. 40-73. o.

⁸ Thornton, John: *Africa and Africans in the Making of the Atlantic World, 1400–1800.*, 2nd ed., Studies in Comparative World History. Cambridge University Press, Cambridge, 1998., 72-79-o., doi:10.1017/CBO9780511800276

⁹ A római rabszolgaságról lásd részletesen Takács Levente – Gacsal Dóra: *A római rabszolgaság.* In *Korall Társadalomtörténeti Folyóirat*, 2016/63. szám, 54-68. o. és Földi András, Hamza Gábor *A római jog története és intézményei*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2012., 212-219. o.

¹⁰ Wolf, Eric R.: *Europe and the People Without History.* Berkeley: University of California Press, 1982, 195-

Az atlanti-óceáni rabszolga-kereskedelemben 1640 előtt az európai államok közül a portugálok játszottak meghatározó szerepet.¹¹ A XVII. századra a hollandok a Holland Nyugat-Indiai Társaságon keresztül, a franciák a Nyugat-Indiai Társaságon keresztül jelentek meg a térségben. Az angolok, akik a XVIII. századra Afrikát tekintve a legmeghatározóbb kereskedővé váltak, 1618-ban kezdték meg a működésüket a térségben, amikor a Londoni Vállalkozók Társasága az Afrikával Folytatott Kereskedelemre (*Company of Adventures of London Trading the Parts of Africa*) megalakult. Jelezve az angol ambíciókat, a társaság az Afrikával való kereskedelemre „örök időre” szóló monopóliumot kapott. Az „örök idők” azonban nem tartottak sokáig, az angol korona ugyanis 1624-ben a társaság kizárólagos monopóliumát visszavonta. Ezt követően 1632-ben alakult meg a Guineával Kereskedők Társasága (*Company of Merchants Trading to Guinea*), amely harmincegy évre kapott kizárólagos kereskedelmi jogot, és amely főként arannyal kereskedett, majd az Aranyparton több telepet is sikeresen létrehozott.¹² Az angolok 1655-ben megszerezték Jamaicát, amelynek következtében a rabszolgák iránti kereslet folyamatosan nőtt, így a rabszolga-kereskedelem 1660-ra az angolok Afrikában folytatott tevékenységének középpontjába került. Az 1660-ban megalapított Afrikai Királyi Vállalkozók Társaságát (*Company of Royal Adventures into Africa*) 1663-ban sikeresen újra szervezték, és a társaság nevét is megváltoztatták, amely már ezer évre kapott kizárólagos jogot arra, hogy Gambia vidékén kereskedelmet folytasson, sőt később az Aranyparton is átvette az angol telepek irányítását. Az 1730-as évek végétől a monopóliumok korszaka fokozatosan véget ért, és az Afrikával való kereskedelmet – ideértve a rabszolga-kereskedelmet is – ettől kezdve nem egy meghatározott, monopóliummal rendelkező állami vállalat folytatta, hanem több önálló vállalkozás.¹³

Afrikából az első rabszolgák a XVII. század elején érkeztek az észak-amerikai gyarmatokra, amikor előbb a cukor-, majd a dohánytermelés került a gazdálkodás középpontjába, az éghajlati adottságok miatt főként a déli területeken.¹⁴ A rabszolgák 28,8%-a érkezett meg Maryland, Virginia és Észak-Karolina területére, míg 46%-ot Dél-Karolinába és Georgiába szállítottak, Louisiánába és Floridába 4,5% érkezett, a többi afrikai rabszolga pedig az északi és középső államokba került.¹⁵ Az afrikai rabszolgák érkezésével elkezdődött az észak-amerikai kontinens történetek egy új fejezete, amelynek hatásai a mai napig is kihatnak az Egyesült Államok társadalmára.

III. Afroamerikaiak jogi helyzete a gyarmatokon, különös tekintettel Virginiára

III.1. A „kötöttmunkaerő” és a rabszolgaság elterjedése

A modern kutatások arra a következtetésre jutottak, hogy 1660 előtt a rabszolgák jogi helyzete az angol gyarmatokon még nem volt szigorú keretek közé szorítva. 1639-ben Marylandben fogadták el az afroamerikaiakra vonatkozó egyik első szabályozást, amely bizonyos jogok esetén kivételként említi őket.¹⁶ A korban létezett a fehérek és feketék között házasság, valamint bizonyos feltételek teljesülése esetén a rabszolgák akár a szabadságukat is

208. o.

¹¹ A portugálok terjeszkedéséről lásd részletesen Rákóczi István: *Tengerek tengelye: Ibér terjeszkedés az Atlantikumban a 15–16. században*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2022.

¹² Aranypartnak a Guineai-öbölt körülvevő nyugat-afrikai országokat nevezzük összefoglaló néven.

¹³ Lévai 2020: i.m. 73-83. o.

¹⁴ Az Észak-Amerika területén létrehozott angol gyarmatok közül déli-államok közé tartoztak Maryland, Virginia, Dél- és Észak-Karolina, valamint Georgia. Louisiana 1803-as megvétele után a déli államok száma rohamosan nőtt.

¹⁵ Lévai 2020: i.m. 179-180. o.

¹⁶ Uo. 314. o.

megválthatták, sőt még tulajdont is szerezhettek. A korból az egyik legismertebb forrás az „Antonio a néger” esete, amely a társadalomtörténeti vonatkozások mellett egyrészt bizonyítja, hogy ebben az időben az afrikai rabszolgák bizonyos feltételek esetén boldogulhattak, másrészt a kor jogi szabályozására is következtetéseket lehet belőle levonni. A jogeset alapján az afroamerikaiak földtulajdonosok lehetek, örökölhettek, valamint jogvitákban is egyenlő félként vehettek részt.¹⁷ Az afroamerikaiak társadalmi és jogi helyzetéről az amerikai gyarmatokon azonban nehézkes egyöntetű megállapításokat tenni, hiszen különböző munkákat végeztek, és a jogi környezet is eltért az egyes gyarmatok vonatkozásában. Az északi és déli gyarmatok mind földrajzukat, mind pedig gazdaságukat tekintve nagyban különböztek egymástól, de még társadalmi és vallási szempontból is eltérés mutatkozott közöttük. A déliek karakteres már-már mediterrán jellegű mentalitással rendelkeztek. Vallási szempontból leginkább az anglikán vallás terjedt el a körükben, míg az északi államok inkább katolikusok voltak. Szilvay Gergely álláspontja szerint délen kialakult egyfajta déliség érzés, amely leginkább a szülőföldről, az adott tagállamhoz való kötődésben nyilvánult meg, míg az északiakra ilyen jellegű szentimentalizmus a függetlenségi háború előtt nem volt jellemző, ők inkább az individuális boldogulást tekintették fontosnak.¹⁸

A XVI-XVII. századokban az angol gyarmatokon az ún. „kötött munkaerő”-t tekinthetjük az egyik legerjedtebb munkavégzésre irányuló jogviszonynak. Ennek a jogintézménynek négy fajtája különböztethető meg. Egyrészt, és ez volt a leggyakoribb, az Európából elvagyódni akaró szegények majdani munkaadójukkal szerződést kötöttek, hogy meghatározott ideig ingyen munkát végezzenek a számára cserébe azért, hogy a munkaadó állta az amerikai út költségeit. Más eset volt, amikor valaki úgy vállalt fizetség nélkül, de ételért és szállásért cserébe több évre munkát, hogy ez a munkavállaló már a gyarmatokon élt. Ebben a két esetben gyakori volt, hogy a szerződés lejártá után a munkavállaló saját földet kapott, amit maga művelhetett. A harmadik kategóriába azok a személyek tartoztak, akiket Európában elítéltek, és a gyarmatokon végzendő munkát szabták nekik büntetésül. A negyedik eset már csak jóval később, a XVIII. században vált elfogadottá. Ez pedig az ún. „törlesztési rabszolgaság” volt, amit abban az esetben alkalmaztak, ha valaki jelentős mértékű adósságot halmozott fel. A szerződések határozott időre szóltak és általában 4-5 évet kellett a munkavállalónak a szerződés keretében dolgoznia, ugyanakkor voltak hosszabb 6-9 éves szerződések is, de ezek a gyarmatokon csekélyebb létszámban jelentek meg. A felek gyakran éltek azzal a jogukkal, hogy a szerződések teljesítését bíróság előtt is kikényszerítsék.¹⁹

Egyes történészek szerint maga a „kötött munkaerő” jogintézménye is egyfajta, *de facto* rabszolga státusznak tekinthető, így a rabszolgaság kialakulása nem szükségszerűen köthető az afroamerikaiak érkezéséhez. 1619-ben az első virginiai törvényhozás (*General Assembly*) döntései már tartalmaztak olyan diszkriminatív rendelkezéseket, amely alapján megkérdőjelezhető a „kötött munkaerő” szabad státuszú személyként való elismerése. Ezek közé tartozott, hogy amennyiben a „kötött munkaerő” valósította meg a káromkodás tényállást, a munkaadójának kellett a büntetést megfizetnie. Továbbá a női „kötött munkaerő” nem házasodhatott a munkaadója engedélye nélkül, valamint amennyiben az őt foglalkoztató személy adósságai ezt szükségessé tették a „kötött munkaerő”-t el is lehetett adni.²⁰ Összességében elmondható, hogy amikor az afroamerikaiak a gyarmatokra érkeztek, még nem találtak kifejezett előítéletekkel, sőt olyan rendszerrel sem, ami elsődlegesen és egyértelműen az ő alsóbbrendűségükre épült volna.

¹⁷ Uo. 290-298. o.

¹⁸ Szilvay Gergely: *Az amerikai Dél – Régi rend az új világban*. Rubicon Intézet, Budapest, 2021, 57-61. o.

¹⁹ Lévai 2020: i.m. 273-277. o.

²⁰ Riches, William T. Martin: *White Slaves, Black Servants and the Question of Providence: Servitude and Slavery in Colonial Virginia 1609-1705*. In *Irish Journal of American Studies*, Vol. 8. 1999., 1-33. o.

Arra, hogy miért alakult az afroamerikaiak sorsa mégis úgy, hogy hosszú évszázadokra elvesztették szabadságukat, és a jogi státuszuk a dolog fogalma alá tartozott, a történészek több elméletet is kidolgoztak. Az egyik ilyen oknak a gazdasági tényezők átalakulása tekinthető. Az 1680-as évekre a dohány világpiacon az ára fontonként 1 penny alá esett, az adott művelési technológia mellett azonban, a termelők már nem tudták növelni az egy munkavállalóra eső termelést. A gyarmatokon általános elégedetlenség tört ki, mivel a kis földbirtokosok egyre nehezebben tudtak megélni, és rohamosan fogytak azok a területek, amelyeket a szerződésük lejártá után a „kötött munkaerő” jogintézménye keretében foglalkoztatottak megszerezhettek volna. A birtokosok hosszabb szolgálati időre kötötték a szerződéseket, és igyekeztek a föld nélkülieket kiszorítani a helyi törvényhozásból, amit azzal akartak elérni, hogy elvették a választójogukat. A XVII. század végére az angliai politikai helyzet stabilizálódott,²¹ ennek következtében a kivándorlók száma is rohamosan csökkent. A század végére a bérmunkások és „kötött munkaerő” létszáma már nem tudta a dohányültetvényeken az áru keresletét kielégíteni, emiatt a gazdálkodóknak más lehetőség után kellett nézniük. A fentebb részletezett társadalmi hatások következményeként az afrikai rabszolgák iránti kereslet rohamosan nőtt.

Más szempontú megközelítés, ha a két jogintézmény jogi és a gazdasági kereteit vetjük össze. A „kötött-munkaerő” esetén a szerződés határozott időre jött létre, míg a rabszolgák életük végéig voltak kötelesek munkát végezni az uraiknak. Mind a rabszolgák, mind a „kötött-munkaerő” esetén a bekerülési értékről is beszélni kell. A rabszolgák ára magasabb volt, mint a „kötött-munkaerő” Amerikába szállításának költsége, ugyanakkor a rabszolgák esetén hosszabb megtérülési idővel számíthattak a vásárlók. Egyes kutatások szerint a „kötött-munkaerő” eltartásának költsége magasabb volt, mint a rabszolgáké, ami nagyban az eltérő táplálkozási szokásoknak volt köszönhető. A „kötött-munkaerő” esetén a hús és a tejtermék fogyasztása jelentős költségeket tett ki. Míg az afroamerikai rabszolgák nem ittak alkoholt, addig a „kötött-munkaerő” esetén az ételmezésükre fordított összegek mintegy 37%-át sörre költötték.²² Egyes történészek elmélete szerint az afroamerikai rabszolgaság kialakulásának oka kulturális tényezőkre vezethető vissza. Ezek közül a Morgan-tézis²³ az, amely talán a legtöbb vitát váltotta ki. Eszerint a nagybirtokosok, látva a szegény fehérek elégedetlenségét, úgy döntöttek, hogy annak érdekében, hogy a lázadásoknak elejét vegyék, az afroamerikaiak alkalmazásával lehetőséget biztosítottak egy faji alapon rendeződő társadalomnak, amelyben nem a szegény fehérek lennének a legalacsonyabb társadalmi réteg.²⁴

III.2. Jogi szabályozás Virginiában 1660 és 1773 között

A fentebb említett gazdasági, társadalmi sokszínűség miatt fontosnak tartok kiemelni egy államot, amelynek jogalkotását és joggyakorlatát mélyebben elemzem. Ez Virginia, amely tagja volt az alapító tizenhárom tagállamnak, ahonnan az első öt elnökből négy származott, továbbá amelynek a polgárháború során is jelentős szerep jutott. Virginia esetében láthatjuk, hogy az Afrikából hozott rabszolgák száma a XVII. század elejére egy év

²¹ A korabeli angol politikai helyzetről lásd részletesen Rigó Balázs: II. Jakab (1685–1688) két intelme fiához (1692, 1703). In Themis: Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola Elektronikus Folyóirata, 2018. június, 103-135. o. és Uő: II. Jakab (1685-1688) államelmélete – Fejedelmi parainesis a száműzetésből (1692). *Jogi Tanulmányok*, 2018/1. szám, 285-295. o.

²² Lévai 2020: i.m. 282-288. o.

²³ Morgan rabszolgasággal kapcsolatos munkásságához és az elméletéhez lásd részletesen a már idézett 1975-ös munkát.

²⁴ Lévai 2020: i.m. 288-290. o.

alatt megduplázódott.²⁵ A többi gyarmatra is igaz volt, hogy az afroamerikai rabszolgák száma évről-évre egyre nőtt, így a jogalkotónak a megnövekedett afroamerikai rabszolgákra tekintettel az addigi szabályozást át kellett gondolnia.

Az első virginiai szabályozásnak, amiben már megjelent a faji megkülönböztetés, az 1660. évi XXII. törvényt tekinthetjük. A törvény alapján, ha egy fehér „kötött munkaerő” szökött meg egy afroamerikai személlyel, akkor amennyiben elfogták őket, akkor a fehér férfinak vagy nőnek le kellett szolgálnia azt az időt, amit az afroamerikainak kellett volna.²⁶ Az 1661-es CII. törvény kiegészíti az 1660-as XXII. törvényt. Ebben a szökevény szolgák részére büntetesként szabta ki, hogy távollétük idejével megnövekedik a rabságuk. Különös esetként szabályozta a törvény azokat a helyzeteket, amikor aratás, vetés idejére esett a szökés, és ehhez mérten a büntetés mértékét is emelte, továbbá bizonyos esetekben engedte, hogy a bíróság a szökevény szolgákra is többletbüntetést szabjon ki.²⁷ Az ugyanebben az évben elfogadott CIII. törvény rendelkezett arról, hogy a munkaadóknak milyen kötelezettségük van a szolgájuk felé, például öltöztetni, etetni kellett a őket, ugyanakkor a munkaadók²⁸ részére a törvény tiltotta a túlzott kegyetlenséget.²⁹ Az 1667-es III. törvény kimondta, hogy a rabszolgák megkeresztelése nem szabadítja fel őket.³⁰ Az 1668-as I. törvény azon az alapon, hogy az afroamerikaiakat szigorúan kell büntetni, büntethetőséget kizáró okként tüntette fel azt, amikor valaki a saját rabszolgáját megöli, hiszen a törvény rögzítette, hogy senki sem büntethető amiatt, hogy a saját tulajdonát elpusztítja. Ezt a tényállást kellett alkalmazni arra az esetre is, ha olyan ember ölte meg a rabszolgát, akit a fegyelmezésre felkért a rabszolgartartó.³¹ Az afroamerikaiak felkelése elleni 1680-as X. törvény tiltotta, hogy az afroamerikaiak bármilyen fegyvert viseljenek, kivéve, ha ehhez a rabszolgartartójuk hozzájárult. Továbbá szigorúan büntette azt is, ha egy afroamerikai kezét emelt egy fehér keresztényre.³² Az 1691-es XVI. törvény megtiltotta, hogy a fehérek bármilyen más bőrszínű emberrel házasságra lépjenek, amennyiben mégis ilyen történt, mindkét felet súlyosan büntették.³³

Az első virginiai rabszolgákra vonatkozó törvénykönyv (*Slave Code*) 1705-ben jelent meg. A korábbi évek jogszabályait egységes törvénykönyvben rendezte. Az új törvény már mereven megkülönböztette a keresztény országból érkezőket és az afroamerikaiakat. Aki a gyarmatokra érkezését megelőzően a származási országban nem volt keresztény – kivéve a törököket és a mórokat –, szükségképpen rabszolgának volt tekintendő. A törvény kimondta, hogy „kötött munkaerő” keretében legfeljebb öt évig lehet a keresztényeket foglalkoztatni.³⁴ Ebből is látszik, hogy a korai gyarmati időszakban a rabszolgaság erkölcsi, morális és jogi alapja főként a valláson nyugodott.³⁵ A törvény tiltotta az afroamerikaiak és a fehérek közötti

²⁵ Hook, Francis Moore: *The Negro in Colonial Virginia 1619-1765. Dissertations, Theses, and Masters Projects.* William & Mary. 1952, Paper 1539624491. <https://dx.doi.org/doi:10.21220/s2-hg8f-ke25>

²⁶ Hening, William Waller (szerk.): *The Statutes at Large; Being a Collection of All the Laws of Virginia from the First Session of the Legislature, in the Year 1619.* vol. 2. R. & W. & G. Bartow, New York, 1823, 26. o. [A továbbiakban: 1823a]

²⁷ A tanulmányában amikor a „kötött munkaerőről” és a rabszolgákra közösen vonatkozó szabályozásról vagy bírósági ítéletről írok összefoglalóan a szolga (*servant*) kifejezést használom.

²⁸ Azokra, akik szolgákat dolgoztattak, a munkaadó kifejezést, míg azokra, akik kizárólag rabszolgákat foglalkoztattak a rabszolgartartó kifejezést alkalmazom.

²⁹ Hening 1823a: 116-117. o.

³⁰ Uo. 260. o.

³¹ Uo. 262. o.

³² Uo. 481-482. o.

³³ Hening 1823a: 86-88. o.

³⁴ Hening, William Waller (szerk.): *The Statutes at Large; Being a Collection of All the Laws of Virginia from the First Session of the Legislature, in the Year 1619.* vol. 3. R. & W. & G. Bartow, New York, 1823, 447. o. [A továbbiakban: 1823b]

³⁵ Ez nem meglepő annak fényében, hogy az afrikaiak megítélése a X. századtól már Európában is a bibliai

házasságot. Ez a tiltás azonban nemcsak a rabszolgákra terjedt ki, hanem arra a kevés szabad afroamerikaira is, aki ebben az időben a gyarmaton élt. A jogszabályt megszegők pénzbeli szankciója kirívóan magasnak számított, akár tízezer fontos bírságot is kiszabhattak, valamint börtönbüntetésre is ítélték az elkövetőt. A jogszabály további büntetéseket helyezett kilátásba, amennyiben az ilyen kapcsolatból gyermek született.³⁶ A büntetőjogi szemlélet erősen áthatotta a törvényt. Erre jó példa az a szabályozás, amely szerint amennyiben egy rabszolga fegyelmezés közben hunyt el, akkor nem lehetett gyilkosságért elítélni azt a személyt, aki a cselekményt megvalósította, ugyanakkor súlyosan rendelte büntetni azt az esetet, ha egy rabszolga megütött egy fehér keresztényt. Ilyen esetekben minden ütésért harminc korbácsütés volt a szankció.³⁷

Az 1705-ös törvény rendezte a rabszolgák tulajdonjogi helyzetét. Kimondta, hogy a rabszolgák tulajdonosainak hozzájárulása nélkül nem lehet őket eladni, megvásárolni, továbbá megállapította, hogy a rabszolgákat tulajdonjogi szempontból az ingatlanokkal egyformának tekinteni kell,³⁸ ennek öröklési és a rendelkezési jogok szempontjából volt kiemelt jelentősége. Ugyanakkor később felmerült annak lehetősége, hogy a rabszolga tulajdonjogát is csak a földdel együtt lehet átruházni, és a földtől elkülönülve hitelbiztosítékként sem adhatták el. A kérdés rendezése érdekében 1727-ben új jogszabályt hoztak, amely rögzítette, hogy az 1705-ös törvény alapján csak öröklés esetén lehet a rabszolgát ingatlanok minőségűvé minősíteni, más jogügyletek esetén ingóként kezelendő.³⁹ Az 1723-ban meghozott törvény a rabszolga-felszabadítást Virginiában betiltotta, kivéve, ha ahhoz a kormányzó (*Governor*) és a tanács (*Council*) is hozzájárult. Szintén ez a törvény rendelkezett arról, hogy az afroamerikaiak nem lehetnek a helyi milíciák tagjai, de dobosnak kötelezően kellett jelentkezniük.⁴⁰

Látható, hogy maguk a jogszabályok az évek során egyre szigorodtak, és egyre több tényállást rendeztek. A különböző jogszabályokat áttekintve olyan szabályozási irányrajzolódik ki, hogy a korábbi hátrányos megkülönböztetés nélküli jogi környezet évről-évre, törvényről-törvényre egyre szűkíti a jogosultságait az afroamerikaiaknak, és egyre több kötelezettséget ró rájuk a jogalkotó. Ennek oka nyilvánvalóan a már említett növekvő számú rabszolgában gyökerezett, amely fokozta a lázadástól való félelmet. Ugyanakkor, ha megnézzük a kor bírói gyakorlatát, kitűnik, hogy a jogalkotás alapjának sok esetben az egyes ügyekben hozott bírói döntés tekintendő. Ebből is következik, hogy amerikai alkotmányos rendszerben már a gyarmati időktől kezdődően érződik egy erős kölcsönhatás az igazságszolgáltatás és a törvényhozás mint hatalmi ágak között.

III.3. Jogesetek Virginiából 1630 és 1773 között

Az első faji megkülönböztetésre utaló jogeset Virginiában 1630 szeptemberére datálható, amikor is egy fehér férfit ítélték el amiatt, mert egy afroamerikai nővel hált. Ugyan az ítéletből nem világos, hogy pontosan miért is ítélték el a férfit: azért, mert egy afroamerikai nővel hált, vagy mert házasságtörést követett el, a bírósági ítélet

megközelítésen nyugodott, amit az ibériai-félsziget hosszú évszázadokig uraló muzulmánok kapcsán vett az európai kereszténység. Ennek tipikus példája, hogy az afrikaiakat Noé azon gyermekének a leszármazottjaként kezelték, aki tiszteletlen volt az apjával, aki ezért büntetésül arra kárhoztatott, hogy ő és leszármazottjai is testvéreit és annak leszármazottjait szolgálja.

³⁶ Hening 1823b: 453. o.

³⁷ Uo. 459. o.

³⁸ Uo. 451. o.

³⁹ Hast, Adele: The Legal Status of the Negro in Virginia 1705-1765. 232. o. In The Journal of Negro History, Vol. 54, No. 3, 1969., 217-239. o., <https://doi.org/10.2307/2716667>

⁴⁰ Hast 1969: i.m. 220. o.

szóhasználatából egyértelmű, hogy a hölgy faji megítélése releváns részét képezte mind a tényállásnak, mind az az alapján hozott ítéletnek. Tíz évvel később megszületett az első, teljes élethossziglani rabszolgaságra marasztaló ítélet, amikor két „kötött munkaerő” és egy afroamerikai férfi, John Punch elszöktek a munkaadójuk elől, a két fehér – skót és holland férfit – a bíróság arra kötelezte, hogy a szerződésük lejárta után további négy évet kell szolgálniuk, míg afroamerikai társuknak élete végig kellett szolgálnia.⁴¹

A XVIII. századi Virginiában – ahogy a többi gyarmaton is – több ún. szabadságpert (*Freedom Suit*) indítottak különböző sikerrel. A perek közös célja az volt, hogy individuális esetek útján érje el a rabszolgák bíróság általi felszabadítását. Az elsők között volt Elizabeth Key ügye 1658-ból, aki afroamerikai és angolszász felmenőkkel is rendelkezett, és akit a munkaadója halála után az elhunyt ingatlanának ügygondnoka „*negro*” státusszal jelölt meg, így mind Elizabeth, mind a fia elvesztette szabad jogi státuszát, és rabszolgává vált. Az első fokon eljáró megyei esküdtszék megállapította, hogy Elizabeth apja szabad, angol származású férfi volt, aki Elizabeth munkaadójának adta lányát, de szigorúan csak kilencéves „kötött munka” jellegű tevékenység végzésére, így Elizabeth-et szabadnak nyilvánították. A másodfokú eljárásból nem maradt fenn sok forrás, de az eljáró testület (*General Court*) azt állapította meg, hogy Elizabeth rabszolga, így a nő a legfőbb virginiai fórumhoz fordult (*General Assembly*⁴²). Elizabeth jogi érvelése három állításon nyugodott. Egyrészt azzal érvelt, hogy a szerződése kifejezetten meghatározott időszakra vonatkozott, és a szerződés az időtartam lejártával hatálytalanná vált, tehát abból jogok és kötelezettségek többé nem származtak, azaz a szerződés megszűnt. Második érvét arra alapította, hogy apja szabad státuszú személy, így ő születésével örökölte a szabad státuszt. Utolsóként azzal érvelt, hogy mint megkeresztelkedett, gyakorló katolikus, nem lehet rabszolga státusza. A *General Assembly* végül akként döntött, hogy Elizabeth szabad ember, méghozzá azon az alapon, hogy apja fehér férfi volt, így Elizabeth az ő státuszát örökölte. Ugyanakkor ez az ügy – több más üggyel és társadalmi kérdéssel együtt – a jogalkotókat arra a következtetésre juttatta, hogy az afroamerikaikkal kapcsolatban külön szabályozás szükséges, mert nagyobb számuk és a fehérekkel való keveredés esélye miatt a „kötött munkaerőre” vonatkozó szabályozás már nem fedte le azokat az atipikus eseteket, amik a bíróságok elé kerültek⁴³ és úgy tűnt, hogy egyre inkább tipikus esetté váltak. Ennek konkrét megvalósulása az 1662-es XII. törvény, amely a *partus sequitur ventrum* elvet – azaz, hogy a gyereket az anyja jogi státusza alapján kell megítélni – jogszabályban rögzítette.⁴⁴

Thomas Ferrell mulatt⁴⁵ személy 1723-ban azért indított keresetet, mert a munkavégzésre irányuló szerződése állítása szerint lejárt, amikor huszonnégy éves lett, így kérvényezte a bíróságtól, hogy szólítsa fel a munkáltatóját, hogy engedje el a szolgálatból. A jogi érvelésének másik része a *partus sequitur ventrum* jogintézményén nyugodott, tekintettel arra, hogy a felperes anyja fehér volt.⁴⁶ A bíróság végül a szabadon bocsátása mellett döntött, de az alapján az érv alapján, hogy a szerződésben foglalt idő lejárt.⁴⁷ Egy másik Nanny Bandy felperes ügyében ügyben 1733-ban szintén a Northampton megyei bíróság állapította

⁴¹ Degler, Carl Neumann: Az elő múlt, (ford.) Szuhay-Havas Ervin és Zinner Judit, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1993, 41-42. o.

⁴² A General Assembly egészen 1680-ig a legfőbb bírósági és törvényhozó fórum volt Virginiában.

⁴³ Banks, Taunya Lovell: Dangerous Woman: Elizabeth Key's Freedom Suit – Subjecthood and Racialized Identity in Seventeenth Century Colonial Virginia. In University of Maryland Francis King Carey School of Law, Faculty Scholarship, No. 52, 2008, 799-832. o.

⁴⁴ Hening 1823a: 170. o.

⁴⁵ Mulattnak az olyan személyeket tekintették, akinek felmenői között volt afroamerikai és fehér személy is.

⁴⁶ https://enduringconnections.salisbury.edu/r/virginia_freedom_suits_library_of_virginia/36

⁴⁷ Whittico, Gloria Ann: The Rule of Law and the Genesis of Freedom: A Survey of Selected Virginia County Court Freedom Suits (1723-1800). 428-431. o. In Alabama Civil Rights & Civil Liberties Law Review Vol. 9. Issue 9.2., 2018., 407-472. o.,

meg, hogy Nanny Bandy-t tekintettel a *partus sequitur ventrum* elvre jogellenesen tartották fogva, mivel egy fehér szolgáló nő és egy afroamerikai rabszolga gyermekeként született.⁴⁸

A *Webb kontra Savage*-ügy rámutat a kor jogbizonytalanságára. Webb afroamerikai és fehér szülők gyermekeként született és 1703 körül megállapodást kötött egy Thomas Savage nevű rabszolgatartóval, hogy hozzámehet annak rabszolgájához, cserébe hét évig Savage-t szolgálja, és a házasságból született gyermek annak tizennyolc éves koráig szintén szolgálatot teljesít. Amikor 1711-ben Webb határozott idejű szerződése lejárt, Savage a nőt és három gyermekét mint rabszolgákat a bíróság által a tulajdonához csatolta. Webb az első keresetet 1723 nyarán nyújtotta be. Jogi érvelésében azzal támasztotta alá saját szabad státuszát, hogy az anyja fehér volt, ami megerősítette a házassága jogszerűségébe vetett hitét és azt, hogy ennél fogva a gyermekei nem lehetnek rabszolgák. A bíróság gyakorlatilag lesöpörte az érvelést, mivel az alperes időhúzása következtében az időközben hatályba lépett 1723-as rabszolgatörvénykönyv alapján a nő gyermekei 30 és 31 év tartamú rabszolgaságra voltak kötelesek. 1725-ben Webb újabb pert indított Savage ellen arra hivatkozással, hogy a férfi megszegte a szerződésüket. Savage végig azt állította, hogy ő nem ígérte, hogy a nő gyermekei és férje a rabszolgaságból valaha is szabadulhatnak, és mivel a nő férje rabszolga volt, jogilag a nő is odakötötte magát a férfi urához. A bíróság meghallgatásokat tartott, majd sokáig vitatkoztak azon, hogy a szabad afroamerikaiak lehetnek-e tanúk. Végül arra jutottak, hogy ez nem lehetséges, így tekintettel a tanúk hiányára, Webb ezt a pert is elvesztette. Ez a döntés szolgált alapul az 1732-es törvénynek, amely az indiánok, mulattok és afroamerikaiak bíróság előtti tanúként történő meghallgatását tiltotta.⁴⁹

Az 1772-es *Robin et al. kontra Hardaway* ügyben, amelyben egy bennszülött amerikai indított keresetet a szabadságáért, felmerült a rabszolgaság mint jogintézmény morális és jogi megítélése is. Az eljárásban a bíróság azt vizsgálta, hogy hatályosak-e még azok a korábbi jogszabályok, amelyek az indiánok rabszolga státuszának megszerzését lehetővé tették a XVII. században. Azaz lehet-e úgy tekinteni, hogy az indiánok még mindig lehetnek rabszolgák. Továbbá a felperesek jogi érvelése nyomán vizsgálta, hogy a természetjog alapján a rabszolgaság törvényes jogintézmény-e.⁵⁰ A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy maga a rabszolgaság nem sokban különbözik a common law-ban bevett *villeinage* jogintézménytől,⁵¹ amit Angliában a földeken dolgozó röghöz kötött munkás státuszaként határoztak meg, hiszen ők is jogaikban korlátozottak voltak, valamint őseiket annak idején elfogták, és úgy kerültek az adott birtokra. Ez a precedens teremtette meg a rabszolgaság mint jogintézmény egyik alapját, ugyanakkor arra az ítélet nem tért ki, hogy ebben az időben a *villeinage* jogintézményt az angol *common law*-ban⁵² már eltörölték.

A *Giles et ux. Mallecote kontra Mallecote* ügyben a bíróság azt vizsgálta, hogy lehete végrendeletben rendelkezni arról, hogy egy rabszolga még meg nem született gyermeke kinek a tulajdona legyen. A jogeset alapján Thomas Mellecote végrendeletében azzal a kikötéssel osztotta fel a gyermekei és felesége között a rabszolgáit, hogy a gyermekek huszonegy éves kora előtt minden, a rabszolgák által előállított vagyoni érték a feleséget illeti, ugyanakkor amennyiben a gyermekek huszonegy éves koruk előtt elhunynak, úgy a rabszolgák tulajdonjogát a túlélő örökösök között kell szétosztani. Az egyik rabszolgát, egy nőt, az

⁴⁸ https://enduringconnections.salisbury.edu/r/virginia_freedom_suits_library_of_virginia/36

⁴⁹ Snyder, Terri L.: Marriage on the Margins: Free Wives, Enslaved Husbands, and the Law in Early Virginia. 148-152. o. In *Law and History Review* Vol. 30. No. 1., 2012., 141-171. o.

⁵⁰ Ablavsky, Gregory: Making indians 'white': the judicial abolition of native slavery in revolutionary Virginia and its racial legacy. 1476-1494. o. In *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 159, No. 5, 2011, 1457-1531. o.

⁵¹ *Robin et al. v. Hardaway*.

⁵² Coates, Richard: Law and the Cultural Production of Race and Racialized Systems of Oppression: Early American Court Cases. 333-334. o. In *American Behavioral Scientist*, Vol 47, No. 3, 2003, 329-351. o. <https://doi.org/10.1177/0002764203256190>

örökhagyó a feleségére hagyta, ugyanakkor annak még meg nem született gyermekét az egyik fiára. A jogvita azután bontakozott ki, hogy Mellecote fiai huszonegy éves koruk előtt meghaltak, így két kérdés merült fel. Egyrészt az, hogy az elhalálozás és aközött, amíg a gyermekek a huszonegyedik életévüket betöltötték volna, a feleség jogosult volt-e a rabszolgák által előállított vagyponra. Másrészt az, hogy lehetett-e végrendeletben érvényes módon rendelkezni arról, hogy egy meg nem született rabszolga kinek tulajdonába kerüljön. Az első kérdés jelen tanulmány szempontjából irreleváns⁵³, ugyanakkor a második kérdés elvi relevanciával rendelkezik. A bíróság álláspontja szerint lehetséges a jövőben megszületendő gyermek feletti tulajdongyakorlásról végrendelkezni, tekintettel arra, hogy ez nem más, mint egy kereskedelmi haszon lehetősége jövőbeni tulajdonlásának kikötése⁵⁴.

A *Howell kontra Netherland* ügyben, a felperes Howell fehér dédnagymamáját öt éves „kötött munkaerőre” kötelezték amiért mulatt gyermeke született, Howell mulatt nagymamáját harmincegy éves szolgálatra kötelezték, amely idő alatt született a felperes édesanyja, akit szintén harmincegy év szolgásra kötelezték és erre a sorsa jutott a felperes is. A pert azért indította meg, hogy huszonnyolcévesen szabadulhasson a szolgálattól⁵⁵. Az ügyben nagyon gyorsan született döntés tekintettel arra, hogy jogilag a tényállás egyértelmű volt, a felepresnek még három évet kellett szolgálnia, de jelentőségét az ügynek azt adja, hogy a felperesi képviseletet az a Thomas Jefferson látta el, aki később a Függetlenségi Nyilatkozat megfogalmazásában is részt vett és aki 1801-ben az Egyesült Államok harmadik elnöke lett. Jefferson a perben amellet érvelt, hogy a rabszolgaság ellentétes a természetjoggal, ahogy a keresetében fogalmazott „*a természeti jognak megfelelően...mindannyian szabadnak születünk*”⁵⁶ ez a gondolat, ami itt fogalmazódott meg először, később a Függetlenségi Nyilatkozatban nagy szerepet töltött be, de mint a későbbiekben kifejtem ott egészen más tartalommal.

Ahogy a fentiekből kitűnik a bírói gyakorlat alapvetően nagyon szigorúan kevés esettől eltekintve a rabszolgaság mellett érvelt. A jogpozitivisták merev jogszabály értelmezése a bírónak az afroamerikaiakat a gyarmati Virginiában nagyon nehéz helyzetbe hozta. Látható azonban az is, hogy a bíróság több esetben előkérdéseket vizsgált, mint a *Webb kontra Savage* ügyben, ahol a tanúzási képességről is döntött, holott az szigorúan nézve a keresetkérelemben nem szerepelt. Ez a gyakori keresetkérelemben túl terjeszkedő ítélkezési gyakorlat, ahogy a későbbiekben igyekszem rámutatni a XIX. századi Legfelső Bírósági gyakorlatban is megjelenik. A bírói gyakorlat és a jogszabályi környezet korábban is említett kölcsönhatását nagyban előmozdította, hogy a General Assembly Virginiában egészen 1680-ig a legfőbb bírósági és törvényhozó fórum volt. A törvényhozó és az igazságszolgáltató hatalom elválása után is megállapítható, azonban, hogy a gyarmati törvényhozás és bíróság olyan nagy földbirtokosok kezében összpontosult, akik Virginia igazságszolgáltatására és törvényhozására is döntő befolyást gyakorolhattak. A XVIII. század második évtizedében kitört Függetlenségi Háború hozott ugyan némi változást az afroamerikaiak számára, de ez igazán az északi gyarmatokon változott meg az afroamerikaiak helyzete ahol azonban kis számmal éltek.

⁵³ A bíróság, a korábbi precedensjogot megvizsgálva arra a döntésére jutott, hogy a konkrét esetben a gyermekek leszármazottjainak kell örökölnie a rabszolgákat és munkájukat.

⁵⁴ *Giles et ux. Mallecote v. Mallecote*.

⁵⁵ Merkel, William G.: A Founding Father on Trial: Jefferson's Rights Talk and the Problem of Slavery During the Revolutionary Period. 618-636. o. In Rutgers Law Review Vol. 595, 2012, 595-663. o., <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1924443>

⁵⁶ Lévai Csaba: „Reszketek hazámért, ha arra gondolok, hogy Isten igazságos” Thomas Jefferson és a rabszolgaság problémája, In Aetas: Történettudományi Folyóirat, 2001/1. sz., 5-26. o.

IV. Az afroamerikaiak és az alkotmány elfogadása

A Függetlenségi Nyilatkozat híres mondatát szinte mindenki ismeri: „*Magának értetődőnek tartjuk azokat az igazságokat, hogy minden ember egyenlőnek teremtett, az embert a teremtője olyan elidegeníthetetlen jogokkal ruházta fel, amelyekről le nem mondhat, s ezek közé a jogok közé tartozik a jog az Élethez és a Szabadsághoz, valamint jog a Boldogságra való törekvésre.*”⁵⁷ Miképpen lehet az, hogy e hangzatos szavak ellenére a rabszolgaságról nem esik szó a Függetlenségi Nyilatkozatban? Egyrészt a Függetlenségi Nyilatkozat a természetjogra, a természet törvényeire alapozza érveit az egyenlőségről. Spalding szerint ezen törvényszerűségből ered, hogy az emberek különbözőek. Álláspontja alapján az alapító-atyák vélhetően nem az egyes emberi csoportok közötti egyenlőségre utaltak, hanem magára az egész emberiségre, mint egyenlőkre, tehát a természetjog, amire az alapító-atyák létesítették műveiket nem kiterjesztő, nem vonatkoztatható minden emberre⁵⁸. A másik ok a reálpolitikában keresendő. A függetlenségi háború idejére a déli államok olyan gazdaságot építettek ki, amely, ha nem is teljes egészében, de jelentős mértékben függött az afroamerikai rabszolgák munkájától. Emiatt pedig egy egységes nemzet megteremtése nem volt lehetséges, ha a rabszolgaság kérdése bekerül a dokumentumba. A gyarmatok végül létrehozták az Amerikai Egyesült Államokat és megnyerték a függetlenségi háborút, az uniónak azonban szüksége volt egy új alkotmányra. Az afroamerikaiak jogi helyzetének fejlődését és utóbb a rekonstrukciót⁵⁹, álláspontom szerint az alkotmány elfogadásakor leginkább az abban szereplő alábbi jogintézmények befolyásolták.

Elsőként az ún. „háromötödös cikkely” megalkotásáról és annak tartalmáról kell szót ejteni. Amikor az alkotmányozó gyűlésen az egyes államok képviselői a „Nagy Kompromisszumban”⁶⁰ megállapodtak, azaz abban, hogy a Képviselőházba (*House of Representatives*) lakosságárányosan kerülnek a képviselők, míg a Szenátusba (*United States Senate*) minden tagállam ugyanannyi szenátort fog delegálni, újabb kérdés ütötte fel a fejét. Annak kérdése, hogy a lakosság számának megállapításakor a rabszolgákat figyelembe kell-e venni? A rabszolgák jelentős része a déli államokban élt, az 1790-ben tartott első hivatalos népszámlálás⁶¹ adatai alapján az Egyesült Államok lakosságának 19,3%-a volt afroamerikai, akik 96,6%-ban a déli államokban éltek⁶². A rabszolgák lakosságba való számítása már a Kontinentális Kongresszus 1784-es ülésein is felmerült, ugyanis a képviselők fejkvóta alapján tervezték megalkotni az államokra vonatkozó adótörvényt⁶³.

A kérdés mégis a philadelphiai alkotmányozó gyűlésen kapott nagy szerepet. Jan Ellen Lewis megvizsgálta az alkotmányozó gyűlés jegyzőkönyveit és annak vizsgálata

⁵⁷ Spalding, Matthew: Az amerikai függetlenségi nyilatkozat és alkotmány alapelvei. Csonka Judit (ford.), Századvég Kiadó, Budapest, 2011, 109. o.

⁵⁸ Spalding, Matthew 2011. 25-33. o.

⁵⁹ Rekonstrukciónak nevezi a történetírás az amerikai polgárháború lezárását követő korszakot (1863-1877), ahol alapvető társadalmi és gazdasági változások következtek be a rabszolgák felszabadítása folyamánként.

⁶⁰ Az alkotmányozó gyűlésen két álláspont állt szemben egymással. A nagyállamok tervezete, amely szerint az unió törvényhozásának képviselőit a tagállamok nagysága alapján arányosan kell megállapítani, míg a kis államok tervezete alapján minden tagállam ugyanannyi képviselőt delegálhatott volna a törvényhozásba, végül a nagy-kompromisszumban közös nevezőre jutottak.

⁶¹ Az Egyesült Államokban tízévente tartanak népszámlálást az Alkotmány I. cikk (2) bekezdése alapján, tekintettel arra, hogy magának a népszámlálásnak és az afroamerikaiak összeírásának jelentősége kiemelt volt a Képviselőház szempontjából.

⁶² Negro Population 1790-1915. Department of Commerce, Bureau of the Census. Washington Government Printing Office, 1918, 46. o. <https://www.census.gov/library/publications/1918/dec/negro-population-1790-1915.html> (Utolsó letöltés: 2024.03.07.)

⁶³ Ohline, Howard A.: Republicanism and Slavery: Origins of the Three-Fifths Clause in the United States Constitution. 564. o. In *The William and Mary Quarterly*, Vol. 28, No. 4, 1971, 563-84. o. <https://doi.org/10.2307/1922187>

alapján összeszedte azokat a kérdéseket és megoldási javaslatokat, amelyek az alkotmányozó vitában felmerültek. Ezek közé tartozott, hogy amikor megállapítják a lakosság számát egyáltalán ne vegyék számításba az afroamerikaiakat. Ez a javaslatot a déliek ellenezték, ugyanakkor felvetették, hogy a népességszám megállapításakor az afroamerikaiakat teljes jogú állampolgároként vegyék figyelembe – természetesen anélkül, hogy szavazati jogot kapnának –, a déliek ugyanis úgy okoskodtak, hogy ebben az esetben a lakosság arányos Képviselőházban többségük lesz. A radikális északi álláspont az volt, hogy akkor miért nem veszik már számításba a déliek igáslovaikat is⁶⁴.

Végül Charles Pickney Dél-Karolina egyik képviselője elő állt a „háromötödös tervvel”. Pickney már a terv kimunkálásakor megpróbálta a Virginia-tervet kitaláló Madisont és Randolph-ot meggyőzni, de ők az arányos képviseletben hittek, azaz, hogy minden állam annak lakosság száma alapján delegálhasson képviselőket és szenátorokat, az ilyen megoldás torzította volna a tervüket. A Virginia-terv a képviselet kérdésében az arányos képviselet mellett tette le a voksát, de úgy fogalmazott, hogy ezt az „*államok népességének száma alapján kell meghatározni, vagy más, az államok közreműködésén alapuló kvótán*”. A terv benyújtás után a rabszolgakérdés kissé háttérbe szorult, ugyanis kialakult a kis és nagy államok vitája. A kis államok féltek tőle, hogy az új alkotmány alapján elnyomják majd őket a nagyobb területű államok, amelyek több képviselőt és szenátort küldhetnek a Kongresszusba. Az elfogadás körüli vitában még Madison is elismerte, hogy amennyiben a teljes lakosság számot veszik alapul, az a déliek túlhatalmához vezethet⁶⁵. Az államok képviselői ezután abban állapodtak meg, hogy a rabszolgák számának háromötödét veszik figyelembe a népesség megállapításánál. Ez egy meglehetősen abszurd jogi helyzetet teremtett, ami az afroamerikaiak esetén nem az első és nem is az utolsó volt. Ugyanis a rabszolgák a déli alkotmányok, jogszabályok és bírói gyakorlat alapján tulajdontárgynak minősültek, míg a háromötödös szabály alapján a lakosság részét képezték, így pedig személynek voltak tekinthetőek. Ugyanakkor ez sem állta meg teljesen a helyét hiszen, csak egy részüket számították hozzá a lakosság számához⁶⁶.

A „háromötödös cikkely” vonatkozásában James Madison A föderalista 52. esszéjében fejtette ki véleményét a különös megoldásról. Álláspontja szerint a gyarmati jogban az afroamerikaiak egy duális jogi státuszban álltak, mivel egyrésztől tulajdonnak voltak tekinthetőek, hiszen a szabadságuk korlátozott, adásvétel tárgyai lehettek és öröklés esetén a hagyaték részét képezték. Másrésztől viszont – érvelt Madison –, a rabszolgákat az állatokkal ellentétben nem lehetett önkényesen csonkítani, megölni, valamint az állatokkal ellentétben felelősségre vonták őket az általuk elkövetett cselekményekért. A kettős jogi helyzetre való tekintettel Madison szerint elfogadható a „háromötödös cikkely”, sőt ezt tartotta az egyetlen lehetségesnek megoldásnak, ami alapján az egyes államok valóban igazságosan lehettek képviselve a Kongresszusban⁶⁷. Malick W. Ghachem álláspontja szerint Madison érvelése egy fikció annak teljes jogi értelmében. Ghachem hasonlatosnak állítja be a háromötödös cikkely fikcióját a jogi személyek fikciójával, azzal, hogy olyan jogokat tulajdonít a jogalkotó a jogi személyeknek, amik egyébként csak természetes személyeket illetnének meg. Másodszor pedig az alkotmány alapjául szolgáló képviseleti demokráciát is ehhez hasonlatosnak találja, ugyanis képviseleti demokrácia esetén azt feltételezzük, hogy olyan személy, személyek gyakorolják a közhatalmat, akiket a lakosság nagyobb része

⁶⁴ Lévai Csaba: A „háromötödös cikkely” története: a nők és a rabszolgák helyzete közötti kapcsolatok az egyesült államokbeli alkotmányos vitákban 1787 és 1866 között. In Klió: Történettudományi Szemléző Folyóirat, 2017/2. szám, 41-51. o.

⁶⁵ Ohline: i.m. 568-582. o.

⁶⁶ Lévai 2017: 3-16. o.

⁶⁷ Hamilton, Alexander – Jay, John – Madison, James: The Federalist. (W. Carey, George – McClellan, James ed.), Liberty Fund, 2001, 282-286. o.

szeretne. Mivel azonban az alapító atyák korában létezett a cenzus, ez *de facto* nem volt lehetséges, mégis azt a fikciót alkalmazták, hogy azok, akik választójoggal rendelkeznek, a többséget képviselve szavaznak, így Ghacem álláspontja szerint Madison a Föderalistában a fikció fikcióját alkalmazta⁶⁸.

A rabszolga-kereskedelem tekintetében az alkotmány 1. cikk (9) bekezdés akként rendelkezett, hogy „[o]lyan személyek bevándorlását vagy behozatalát, akiket jelenlegi tagállamok alkalmasnak találnak a bebocsátásra, a Kongresszus az 1808. év előtt nem tiltja el, azonban az ilyen behozatalra személyenként legfeljebb tíz dollárt kitevő adót vagy illetéket lehet megállapítani.”⁶⁹ Ez a rendelkezés korlátokat szabott a Kongresszus hatáskörének, és nem tette lehetővé, hogy a rabszolga-kereskedelmet egészen 1808-ig szabályozza. Amint az alkotmányban foglalt határidő lejárt, a Kongresszus betiltotta a rabszolgák behozatalát, ami nagy jelentőségű volt az afroamerikai közösségre, mert ettől kezdve a rabszolgatartók és rabszolgakereskedők csak a belső szaporulattal tudták a rabszolgák mennyiségét fenntartani és esetlegesen a növekvő keresletet kielégíteni.

Az alkotmány 4. cikkének (2) bekezdését szokás rabszolgaszöktetési klauzulaként (*Fugitive Slave Clause*) nevezni, amely a rabszolgákra és más jogi helyzetben lévő szolgákra vonatkozott: „[o]lyan személyt, aki egy államban szolgálatra vagy munkára van kötelezve annak törvényei értelmében, és egy másik államba menekül, nem lehet ez utóbbi állam törvényei vagy szabályai alapján ilyen szolgálat vagy munka alól felmenteni, hanem ki kell adni annak a félnek kérelmére, akit ez a szolgálat vagy munka megillet.”⁷⁰ Ez a rendelkezés lényegében a rabszolgák szökését próbálta megakadályozni. A rendelkezés értelmében amennyiben egy rabszolga olyan államba menekült, ahol a rabszolgaságot már hatályon kívül helyezték⁷¹ nem szabadult felt *ipso iure*. Mivel a jogállapotát továbbra is annak az államnak a joga alapján kellett elbírálni, ahonnan elszökött, továbbá az ilyen szökevényeket a klauzula értelmében vissza kellett adni a „tulajdonosoknak”. A rabszolgák visszakövetelésével kapcsolatos ügyek helyi ügynek minősültek, amit az államok belső joga alapján kellett elbírálni. Így azokra az államokra, amelyek a rabszolgaságot eltörölték, háramlott annak felelőssége, hogy a szabad afroamerikai lakosságukat megvédjék.⁷²

A rabszolgaszöktetési klauzula alkotmányba való kerülésének oka abban keresendő, hogy az alapító atyák az alkotmány megalkotásánál folyamatosan kompromisszumra törekedtek az egyes államok között. A klauzulával igyekeztek elérni, hogy azok az államok is belépjenek az unióba, amelyek egyébként tartottak tőle, mondván, hogy a rabszolgáik szökése esetén a visszaszerzésük jogilag nehézkes lesz, mivel eddigre egyes államokban a rabszolgaságot már eltörölték. A klauzula szövege több kérdést nyitva hagyott, így – ahogy a későbbiekben kifejtem – a Legfelső Bíróság döntései, illetve a szövetségi kormányzat törvényei voltak azok, amelyek ezt a klauzulát tartalommal megtöltötték.⁷³

A rabszolgaszöktetési klauzula nem váltott ki különösebb vitát az alkotmányozó gyűlésen. Ennek több oka lehet, de az alapján, hogy mind a háromötödös cikkelyről, mind pedig a rabszolga-kereskedelemről jelentős vita bontakozott ki, az tűnik valószínűnek, hogy az alapítók atyák nem látták át, hogy a klauzula mennyi megválaszolatlan kérdést hagy maga

⁶⁸ Ghacem, Malick W.: *The Slave's Two Bodies: The Life of an American Legal Fiction*. In *The William and Mary Quarterly*, Vol. 60, No. 4, 2003, 809-842. o. <https://doi.org/10.2307/3491700>

⁶⁹ Bódy – Urbán szerk.: *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez*. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2001, 479-495. o.

⁷⁰ Uo.

⁷¹ Egyes északi államok már a Függetlenségi Nyilatkozat elfogadásával egyidőben betiltották a területükön a rabszolgaságot.

⁷² Baker, H. Robert.: *The Fugitive Slave Clause and the Antebellum Constitution*. 1137-1144. o. In *Law and History Review*, Vol. 30, no. 4., 2012., 1133-1174. o.

⁷³ Maltz, Earl M.: *Slavery, Federalism, and the Structure of the Constitution*. 467-471. o. In *The American Journal of Legal History*, Vol. 36. No. 4., 1992., 466-498. o.

mögött.⁷⁴ Részben ezen kérdések megválaszolása érdekében 1793-ban a Kongresszus elfogadta a szökevényekről szóló törvényt (*Federal Fugitive Act of 1793*), amelynek két célja volt. Egyrészt, hogy a szökevényeket kiadják a bíróságok részére az egyes államok, másrészt pedig, hogy segítsék a rabszolgatartókat abban, hogy minél hatékonyabban szerezhessék vissza a „tulajdonukat”.

A törvény alapján az állami hatóságok letartóztathatták azt a szökevényt, aki egy másik államba szökött, és akivel szemben elfogatóparancs volt érvényben. A letartóztatást követően pedig az elfogott szökevényt vissza kellett szállítani abba az államba, ahonnan elszökött. A törvény alapján a szökevény szolgálát a munkaadójuk vagy az általa megbízott személy más államban elfogathatta. Ebben az esetben az elfogott személyt egy szövetségi bíró elé kellett vinni, és ott bizonyítási eljárást folytattak le arra vonatkozóan, hogy az elfogott személy valóban köteles-e munkát végezni az őt elfogó vagy annak megbízója részére. Amennyiben a szövetségi bíró úgy találta, hogy az elfogott személy valóban munkavégzésre köteles, úgy kiállított egy okiratot arról, hogy a nevezett szökevény eltávolítandó abból az államból ahová szökött.⁷⁵

Az afroamerikaiak számára az alkotmányban a választójoggal kapcsolatos rendelkezés is nagy jelentőséggel bírt. Az alkotmány a Kongresszus képviselőinek megválasztása vonatkozásban az alábbiakat rögzíti: „[s]zenátorok és képviselők megválasztásának idejét, helyét és módját az egyes államok törvényhozó testülete állapítja meg: a Kongresszus azonban bármikor törvényben szabályozhatja vagy módosíthatja az előírásokat, kivéve a szenátorok megválasztásának helyére vonatkozó rendelkezést.”⁷⁶ Az elnök választását elektorokra bízta az alkotmányozó gyűlés akként, hogy „[m]inden állam a törvényhozó testülete által előírt módon annyi elektort jelöl ki, amennyi szenátor és képviselő az államot a Kongresszusban összesen megilleti; de szenátort, képviselőt, valamint az Egyesült Államok joghatósága alá tartozó bizalmi vagy fizetett hivatalú betöltő személyt nem lehet elektornak jelölni.”⁷⁷ Ezekből a rendelkezésekből is látszik, hogy a végül elfogadott szöveg a választójoggal kapcsolatos kérdéseket az államok hatáskörébe utalta.

Ugyanakkor ahogy a legtöbb cikk elfogadása, úgy ez sem volt vita nélküli. Az eredeti elképzelés szerint az államokban a választójogi követelményeknek meg kell egyezniük a Képviselőház tagjainak választásával, de az államok képviselői ezt túlzott szövetségi hatalomnak tartották. Gouverneur Morris amellett érvelt, hogy a Kongresszusnak kellene jogot adni a választójogi feltételek megváltoztatásához, ám végül ez a javaslat sem került az alkotmányba⁷⁸. Hamilton a Föderalistában ezt a döntést hosszan elemezte, és megjegyezte, hogy jogosak lehetnek az attól való félelmek, hogy ilyen módon az államok alááshatják a központi kormányzat működését. Ugyanakkor amellett érvelt, hogy ennek lehetősége kicsi, és a szabályozásban megjelenő „kiskapu”, hogy a Kongresszus, ha saját maga szükségesnek tartja, a jövőben szabályozhatja a választójogi kérdéseket, megakadályozhatja az államok túl hatalmát.⁷⁹

A fentiekben kifejtettem, hogy a bíróságoknak már a gyarmati időkben is milyen fontos szerepe volt az afroamerikaiak jogi helyzete szempontjából, ami az alkotmány elfogadása után talán még inkább így volt. A *Virginia-terv* alapján „egy vagy több felsőbb bíróság” létrehozása lett volna kívánatos, amely esetben a Kongresszus által létrehozott

⁷⁴ Finkelman, Paul: Story Telling on the Supreme Court: Prigg v Pennsylvania and Justice Joseph Story's Judicial Nationalism. 256-266. o. In *The Supreme Court Review* 1994. 247-294. o.

⁷⁵ Johnson, Allen: The Constitutionality of the Fugitive Slave Acts. 164-165. o. In *The Yale Law Journal*, Vol. 31. No. 2, 161-182. o. 1921. <https://doi.org/10.2307/789306>

⁷⁶ Bódy-Urbán: i.m. 479-495. o.

⁷⁷ Uo.

⁷⁸ Ralph, Mitchell: *Az Egyesült Államok Alkotmánya* (ford. Balázs Tamás – Holló Dóra – Sándor István – Tóth Ádám), Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 1995, 60-61. o.

⁷⁹ Hamilton-Madison-Jay: i.m. 305-310. o.

alsóbb bíróság hatáskörébe tartozott volna többek között a tengeri hajózás, az adóbehajtás és a két tagállam polgárai között felmerülő viták rendezése is. Az alkotmányozó gyűlésen arról nem volt vita, hogy szükséges egy szövetségi bíróság kialakítása, viszont többen voltak, akik ellenezték az alsóbb szintű bíróságok létrehozását, mondván, hogy elég a tagállami bíróságok elsőfokú döntésével szemben egy szövetségi másodfokú bírósághoz fordulás lehetősége. Következésképpen egy felhatalmazási rendelkezést építettek az alkotmányba, amely alapján végsősoron a Kongresszus rendelkezett az alsóbb bíróságok kialakításáról és a szövetségi bírósági rendszerről.⁸⁰

Az alkotmány bíróságokra vonatkozó rendelkezései végül igen szűkszavúra sikerültek: „[a]z Egyesült Államok bírói hatalma a Legfelső Bíróságot és olyan alsóbb bíróságokat illet, amelyeket a Kongresszus időről időre megállapít és megalkot.”⁸¹ A Kongresszus, élve az alkotmány felhatalmazásával, 1789-ben el is fogadta a bíróságokról szóló törvényt (*Judiciary Act of 1789*). A jogszabály megismételte az alkotmánynak azt a rendelkezését, hogy a legfőbb bírói hatalom a Legfelső Bíróságot illeti meg. A Bíróság öt bíróból és egy elnökből állt, amely február és augusztus hónapokban ülésezett a mindenkori szövetségi kormány székhelyén. A Legfelső Bíróság alatt helyezkedett el a három területi bíróság (*Circuit Court*), ti. a Keleti Területi (*Eastern Circuit*), a Közép Területi (*Midland Circuit*) és a Dél Területi (*South Circuit*) bíróságok, ahova az egyes államokat besorolták. A Területi Bíróságok három bíróból álltak és fellebbviteli fórumként működtek. A legalsó szint a Kerületi Bíróság (*District Court*) volt, amelyből tizenháromat hozott létre az 1789-es törvény. Itt egy kinevezett, helyben lakó bíró látta el a bíróság feladatait, és ez a kerületi bíróság évente négy alkalommal ülésezett. Ezen túlmenően a törvény szabályozta, hogy a bíróságok kialakíthatták a saját szervezetrendszerüket, bírósági dolgozókat, valamint a rendfenntartásra marsallokat nevezhettek ki. A törvény garantálta az esküdtszékhez való jogot és szabályozta, hogy börtönbüntetéssel lehetett azokat büntetni, akik a bíróság munkáját akadályozták.

A törvényt 1801-ben és 1802-ben is módosította a Kongresszus. A területi bíróságok számát hatra növelte, a kerületi bíróságok esetén nem a korábbi módszer szerint az állam egyik bírója látta el a feladatokat, hanem külön szövetségi bírakat neveztek ki. A törvény a Legfelső Bíróság székhelyéül Washington D.C.-t jelölte ki, továbbá úgy rendelkezett, hogy az Egyesült Államok legfőbb bírói testületének bírósági feladatait is el kellett látnia.⁸² A Legfelső Bíróság azonban nem attól vált azzá, ami végül lett belőle, ti. egy hatalmas szervezet, amely az állampolgárok mindennapi életét befolyásoló döntéseit meghozza, vagy mert az alkotmányozó gyűlés ilyen nagyhatalmúnak szánta volna, vagy azért, mert a Kongresszus a bíróságról szóló törvényei ilyen nagy hatalommal ruházták fel, hanem jelentőségéből és funkciójából adódóan a bírói gyakorlat alakította ilyen hatalmúvá.

Kevésbé vitatható, hogy ami a végrehajtó hatalom és annak értelmezése, hatáskörei tekintetében George Washington személyének hatása és munkásságának öröksége, az a Legfelső Bíróság esetén John Marshallé, aki több mint harminc évig vezette a szervezetet, és annak hatásköréit messzemenőkéig bővítette. A Legfelső Bíróság hatáskörének bővítése a *Marbury kontra Madison*⁸³ ügyben történt. Ítéletében a Bíróság kimondta, hogy az Egyesült Államok Alkotmánya az állami alkotmányok felett áll, és hogy a Legfelső Bíróság feladata az egyes államok, továbbá a szövetségi kormány és a törvényhozás döntései alkotmánnyal való összhangjának vizsgálata.⁸⁴ A *Marbury kontra Madison* ügyben hozott döntésében a bíróság

⁸⁰ Mitchell: i.m. 99-100. o.

⁸¹ Bódy-Urbán: i.m. 479-495. o.

⁸² Beke-Martos Judit: Az Amerikai Egyesült Államok szövetségi bírósági rendszerének kialakulása. In Megyeri-Pálffy, Zoltán (szerk.) Szuverenitáskutatás, Gondolat Kiadó, Budapest, 2020, 56-71. o.

⁸³ *Marbury v. Madison*, 5 U.S. 137 (1803).

⁸⁴ Paul Johnson: Az amerikai nép története. (ford. Makovecz Benjamin), Akadémia Kiadó, Budapest, 2016, 239-

hivatkozott arra, hogy maga az alkotmány ugyan szűkszavú, de mint legfelső bírósági hatalom, a Bíróságnak joga kell, hogy legyen arra, hogy felülbírálja azokat a jogszabályokat, amelyek ellentétesek az alkotmánnyal. A Bíróság döntésében kifejtette, hogy az egyes jogszabályok alkotmányba ütközésének vizsgálata nem csak joga a Legfelső Bíróságnak, hanem kötelezettsége is. A döntés, ahogy arra Beke-Martos Judit is rámutat nem csak tisztázta azokat a hatásköröket, amelyek fellelhetőek voltak korábban is az alkotmányban, hanem alapvetően változtatta meg a *common law*-t, sőt, világosabbá tette a „fékek és ellensúlyok” (*checks and balances*) rendszerét, amire az alkotmány is épült, azaz, hogy az egyes hatalmi ágaknak joga és kötelezettsége a többi hatalmi ág túlhatalmát és visszaélészerű joggyakorlását megakadályozni.⁸⁵

V. A Legfelső Bíróság joggyakorlata a polgárháború előtt

Az alkotmány elfogadását követően a Legfelső Bíróságra nagy teher hárult, különösen a Marbury döntés után, hiszen a bíróság feladata lett a sokszor – szándékoltan – homályos alkotmányos rendelkezések értelmezése. Mindenképpen elmondható, hogy az afroamerikai jogi helyzetét a Bíróság a megalakulása utáni közel százhetven évben nagyban befolyásolta. Sokszor ellentmondott korábbi döntéseinek, igyekezve megmaradni a jogpozitivizmusnál, és nem figyelembe venni a politikai, társadalmi környezetet, amit kisebb-nagyobb sikerrel meg is tett.

A *Groves kontra Slaughter* ügyben⁸⁶ azt a mississippi-beli rendelkezés alkotmányos vizsgálatát végezték el, amely abban az esetben tiltotta a rabszolgák importálását, ha a rabszolgákat áruként kívánták tovább értékesíteni. A Bíróság igyekezett elkerülni, hogy az állami hatáskör vagy a rabszolgaság kérdésében állást kelljen foglalnia. A Bíróság Smith Thompson bíró által írt többségi véleményében kifejtette, hogy nem lehet értékelni a Mississippi állam törvényhozása által elfogadott jogszabályt, és nem vizsgálható annak alkotmányba ütközése sem, tekintettel arra, hogy a jogszabályt nem kísérte végrehajtási jogszabály. Ugyanakkor John McLean bíró az ügyben esetlegesen felmerülhet az alkotmányjogi kérdést sem kerülte meg. Véleményében, arra a kérdésre, hogy Mississippi döntése vajon megszegte-e az alkotmánynak azt a rendelkezését⁸⁷, amely az államok közötti szabadkereskedelmet szabályozta, arra a következtetésre jutott, hogy ha Mississippi belső joga a rabszolgákat tárgyként azonosítja, akkor az „árú” behozatallal szembeni tilalom valóban ütközik az alkotmánnyal, hiszen az alapján kizárólagos kongresszusi hatáskör az államok közötti kereskedelem szabályozása. Mégis, álláspontja alapján nem tekinthető az alkotmány államok közötti kereskedelmet szabályozó rendelkezése sérelmének a rabszolgák egyik államból a másikba történő mozgása, mivel a rabszolga-kereskedelemtől szóló klauzula és a háromötödös szabály is személynek tekintette a rabszolgákat. Ez a vélemény is tovább erősíti azt, hogy a rabszolgaság nem választható el az állami és szövetségi hatáskörök kérdésétől. A Bíróság legtöbb tagja egyetértett McLean azon megállapításával, hogy a szövetségi kormányzat az, aki az államok közötti kereskedelmet szabályozhatja.⁸⁸ Az államok közötti kereskedelem szabályozásának kérdése, ahogy később kifejtem, nagy jelentőséggel

245. o.

⁸⁵ Beke-Martos Judit: Principles and the Development of the U.S. Judiciary: Judicial Practice and Political Implications regarding Marbury v. Madison. In L'aliková, Natalia – Soukeníková, Denisa – Vitkóová, Andrea – Vranková, Monika (ed.): Princípy v Práve Bratislava. Szlovákia, Slovak Academic Press, 2015. 93-98. o

⁸⁶ Groves v. Slaughter, 40 U.S. 449 (1841).

⁸⁷ Alkotmány I. cikk (8) bekezdés (3) „[a] kereskedelem vagy adózás szabályozása nem részesítheti előnyben egyik állam kikötőit más államok kikötőivel szemben; nem lehet továbbá az egyes tagállamokból induló vagy oda tartó hajókat arra kötelezni, hogy egy más államban kikössenek, kirakodjanak vagy vámot fizessenek.”

⁸⁸ Maltz, Earl M.: i.m. 471-473. o.

bírt mind a rabszolgaság elleni, mind pedig később a jogegyenlőségi harcokban.

Nemzetközi jogi és diplomáciai kérdések is felmerültek az *Amistad* ügyben⁸⁹, amikor a guineai mendi törzsből való afrikaiak – akiket rabszolga-kereskedők fogtak el Afrikában – felláztak és elfoglalták az Amistad nevű hajó hajót, amely a kubai fővárosból, Havannából Camaguey tartományba tartott, fedélzetén az elfogott rabszolga-kereskedőket pedig arra kényszerítették, hogy a hajójukat fordítsák Afrika felé, és szállítsák őket vissza a szülőföldjükre. Az elfogott hajósok látszólag Afrika felé indultak, de valójában Észak-Amerika felé vették az irányt, remélve, hogy egy rabszolgatartó államban kötnek ki. Végül Long Island környékre kerültek, ahol az amerikai partiőrség a hajót elfogta, és az afrikaiakat kalózkodás vádjával letartóztatta. Amikor az afrikaiakkal szemben büntetőeljárás elkezdődött, az Amistadot elfogó amerikai hajó kapitánya polgári igénnyel állt elő, és kérte az eljáró bíróságot, hogy az Amistadot és annak „emberi szállítmányát” adják a tulajdonába. Az Amistadot tulajdonló kubai kereskedők keresetükben azt állították, hogy mind a mendi törzs tagjai, mind a hajó az ő tulajdonuk, és az Amistadot elfogó hajó parancsnoka hatósági jogkörben a kötelezettségét teljesítette, amikor elfogta a hajót, így sem a hajó, sem annak tartalma nem illetheti meg. Az ügy tovább bonyolódott, amikor abolícionista elviek eléréséért, hogy a kubai hajón szolgálókat jogellenes fogva tartás miatt tartóztassák le.

A szövetségi kormányzat az élén álló Martin Van Buren elnök vezetésével igyekezett a mendik rabszolgakénti elismerését elősegíteni, valamint azt, hogy a kubaiak a hajójukkal és rabszolgáikkal együtt hazatérjenek Havannába. A szövetségi bíróság az afrikaiakkal szembeni kalózkodás vádját ejtette. A bíróság megállapította, hogy az amerikai bíróságnak nincs joghatósága olyan ügyben, amely nemzetközi vizeken, más állam fennhatósága alá tartozó hajón történt. A rabszolgaság kérdésében a mendik ügyvédek – a kor abolícionista jogászai – azt igyekeztek alátámasztani, hogy nem állhat fenn embereken tulajdonjog, és ennek bizonyítására amerikai példákat hoztak fel. A Kerületi Bíróság végül kimondta, hogy a mendi törzs tagjai szabad emberek. A bíróság ítélete alapján a mendik a spanyol jog alapján nem válhatnak rabszolgává, hiszen ekkorra a spanyol jogban a jogintézményt eltörölték. Sőt mivel eddigre Connecticutban is megszüntették a rabszolgaságot, annak állami joga alapján sem válhatnak a törzs tagjai rabszolgává.

Az ügy a Legfelső Bíróság elé került, ahol az abolícionista azzal érveltek, hogy Connecticut-beli jogszabály alapján nem válhat valaki rabszolgává, és a központi kormányzatnak nincs joga valakit rabszolgaságba vetni. John Quincy Adams – a későbbi elnök – a szövetségi kormányzat ügyvédjeként azzal érvelt, hogy korábban külügyminiszterként (*Secretary of State*) ő tárgyalta újra a spanyol-amerikai szerződést – ez alapján a szerződés alapján kívánták a kubaiak visszaszerezni a hajójukat és a mendiket – és a tárgyalás során egyértelműen az volt mindkét fél szándéka, hogy a szerződés hatálya az emberekre, mint árukra kiterjedjen. Végül a Legfelső Bíróság ítéletének „csak” a mendik örülhettek, ugyanis a bíróság szabad embernek nyilvánította őket és elrendelte a hazaszállításukat Afrikába. Az abolícionista azonban elkeseredettek voltak, mivel a bíróság arra tekintettel mondta ki a mendik szabad státuszát, hogy annak ellenkezője nem volt megfelelően bizonyítva, és nem amiatt, hogy a szövetségi kormányzat nem állapíthat meg rabszolga státuszt senki számára.⁹⁰

Az Amistad ügy ugyan nem hozta a várt sikert, amit az abolícionista reméltek, de nem járt akkora vereséggel sem, mint a *Prigg kontra Pennsylvania* ügy.⁹¹ A per alapját szolgáló tényállás szerint négy férfi Marylandból Pennsylvániába utazott, ahol egy afroamerikai nőt és annak gyermekeit elfogták, majd mint szökevényeket Marylandbe szállították őket. York megye ügyésze (*prosecutor*) a négy férfi ellen emberrablás miatt

⁸⁹ United States v. The Amistad, 40 U.S. 518 (1841).

⁹⁰ Wiecek, William M.: Slavery and Abolition Before the United States Supreme Court, 1820-1860. 40-43. o. In The Journal of American History, Vol. 65, No. 1, 1978, 34-59. o.

⁹¹ Prigg v. Pennsylvania, 41 U.S. 16 Pet. 539 539 (1842).

valamint azért, mert az elkövetők megsértettek a személyi szabadságról szóló 1826-os pennsylvaniai törvényt, amelyet az állam törvényhozása éppen azért hozott, hogy az afroamerikaiak elrablását, és más államba hurcolását megakadályozza letartoztatási parancsot adott ki. A törvény előírta, hogy mielőtt valaki egy afroamerikait az államból elszállít, engedélyt kell beszereznie egy állami bírótól (*state judge*), békebírótól (*justice of the peace*) vagy egy polgármestertől (*alderman*). A pennsylvaniai bíróság az egyik elkövetőt, Prigget, akit miután Maryland kiadott, emberrablás bűntettében bűnösnek találta, Prigg azonban a döntés ellen fellebbezéssel a Legfelső Bírósághoz fordult.

A Legfelső Bíróság megállapította, hogy az 1793-as szövetségi rabszolgaszökési törvény alkotmányos volt, de az abban foglaltakon túl semelyik állam nem jogosult többletfeltételeket szabni a rabszolgák visszaszolgáltatására. A Bíróság deklarálta továbbá, hogy az alkotmány alapján a rabszolgatartók az önrendelkezési joguk alapján jogosultak a tulajdonuk védelmére. A Bíróság érvelése alapján ebbe tartozott a rabszolgák visszavétele, és sem a szövetségi kormány, sem állami törvényhozás nem akadályozhatja meg ennek a jognak a gyakorlását. Ezenfelül a Bíróság szintén megállapította, hogy az állami hivatalnokok (*state officials*) jogosultak, de nem kötelesek az 1793-as törvényt alkalmazni. A Bíróság, amikor kijelentette, hogy az elfogott rabszolgáknak nincsen joguk a *due process* szerinti eljáráshoz, csak olyan bírósági meghallgatáshoz, amelyben mint szökött rabszolgákat azonosítják őket, egyben a jogfosztottságukra is precedenst teremtett. A döntés az északi államokban élő mintegy 175 000 felszabadított afroamerikait védtelenné tette.⁹² Az ügyben Joseph Story bíró, aki korábban a Marshall-bíróságban is szolgált, írta a Legfelső Bíróság indokolását. Az ítélet és annak indokolása több szempontból is jelentős. Egyrészt a Bíróság a voksát a szövetségi kormányzat szupremáciája mellett tette le. Másrészt viszont súlyosan visszavetette az abolicionista törekvéseket. Ebből az ítéletből ismét csak egyértelmű, hogy a rabszolgaság és a szövetségi hatáskörök kérdése nem választhatóak el egymástól. A Prigg ügy folyamánként a Kongresszus 1850-ben új szökevényekkel kapcsolatos jogszabályt fogadott el, amelyben a szövetségi hivatalnokoknak (*federal officers*) hatáskört adott, hogy segítsék a szökött rabszolgák visszaszállítását a tulajdonosukhoz, és hogy felelősségre vonják a szöktetésben segítőt.⁹³

1851-ben a *Strader kontra Graham* ügyben⁹⁴ a Legfelső Bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy ha egy állam úgy rendelkezik, hogy az a személy, aki a területére lép, felszabadul, akkor vajon ez a rendelkezés ütközhet-e az alkotmánnyal. A Bíróság az ügyben megállapította, hogy az egyes államoknak az alkotmány alapján joga van a rabszolgaság kérdésében jogszabályokat hozni.⁹⁵

Az 1850-es évekre egyre inkább kiéleződött észak és dél szembenállása, az abolicionista mozgalom pedig erősödött. Ebben a közhangulatban született a Legfelső Bíróság döntése az *Ableman kontra Booth* ügyben.⁹⁶ Joshua Glover, rabszolga szökevényt 1854-ben a Wisconsin állambeli Milwaukee-ban az 1850-es szövetségi szökevény rabszolga törvényre hivatkozással letartóztatták. A hatóság eljárására válaszul az ezt ellenzők megrohmozták a bíróság épületét, a rendfenntartó erők ugyanakkor letartóztatták az egyik tüntetőt, az abolicionista újságíróként nagy hírnévnek örvendő Sherman Booth-t. Wisconsin Legfelső Bírósága Booth szabadon engedése mellett döntött, valamint úgy határozott, hogy a

⁹² Finkelman: i.m. 1-15. o.

⁹³ Sebok, Anthony J.: Judging the Fugitive Slave Acts. 1851-1853. o. In. The Yale Law Journal Vol. 100., No. 6., 1991, 13-21. o.

⁹⁴ *Strader v. Graham*, 51 U.S. (10 How.) 82 (1851).

⁹⁵ Huebner, Timothy S.: Roger B. Taney and the Slavery Issue: Looking beyond—and before- Dred Scott. 36-37. o. In. The Journal of American History, Vol. 97. No. 1. 2010. 17-38. o.

⁹⁶ *Ableman v. Booth*, 62 U.S. 506 (1858).

szövetségi szökevény rabszolga törvény ellentétes az amerikai alkotmánnyal.⁹⁷

Az ügy a szövetségi Legfelső Bíróságon folytatódott. A Bíróság több elvi szintű megállapítást tett. Deklarálta, hogy az állami bíróságok nem terjeszkedhetnek túl az állami hatáskörökön, tehát csak az állam számára biztosított hatáskörök körében hozhatnak döntést. A Bíróság érvelése szerint bár a szövetségi állam és egy tagállam ugyanazon területi határokon belül létezik és gyakorolja hatáskörét, szuverenitása saját tevékenységi körükön belül elkülönül és független egymástól. Továbbá a Bíróság újfent kimondta, hogy függetlenül attól, hogy egy ügy az állami bíróságon vagy szövetségi bíróságon indult, minden olyan perben fellebbviteli hatáskörrel rendelkezik, amelyben a jogalapot az alkotmány vagy a Kongresszus törvényei képezik. Ezenfelül megállapította, hogy az 1850-es rabszolgaszökevény törvény nem ellentétes az alkotmánnyal.⁹⁸ Ez a döntés mérföldkő volt a polgárháború felé vezető úton, mivel Wisconsin állam képviselői a perben a déli jogtudósok gondolatait, köztük Calhoun nullifikációs elméleteit használta fel arra, hogy az állami hatáskör meglétét bizonyítsa. A Bíróság az ügyben mégis a szövetségi kormányzat hatáskörét mondta ki. A döntés után Wisconsin – akárcsak a legtöbb északi állam – arra törekedett, hogy abolicionista elnöke legyen az uniónak, és ne az egyes államok dönthessenek a rabszolgaság kérdésében, hanem a szövetségi kormányzat tiltsa be azt teljes egészében.⁹⁹

A polgárháborút megelőző legfontosabb Legfelső Bírósági döntés minden kétséget kizáróan a *Dred Scott kontra Sandford* ügy volt.¹⁰⁰ Dred Scott Virginiában született rabszolgák gyermekeként, 1820-ban megvásárolta egy Emerson nevű férfi, aki Scott-tal együtt előbb Illinois-ba, majd onnan Wisconsinba utazott. Fontos megjegyezni, hogy mindkét állam betiltotta a rabszolgaságot. Amikor Emerson Louisianába költözött, Scott és felesége ment vele – lányuk egy gőzhajón született a Mississippin, ami technikailag szabad emberré tette őt, mivel szabad területen született – Emerson végül Iowában halt meg, özvegye pedig megörökölte Scottot, akinek a szolgálatait továbbra is bérbe adta másoknak. Emerson özvegye elutasította Scott azon kísérletét, hogy megvásárolja a családja szabadságát, így a férfi a bírósághoz fordult. Az ügyben végül a Legfelső Bíróság három kérdésre kereste a választ. Egyrészt, hogy az afroamerikaiak állampolgároknak számítanak-e, és így rendelkeznek-e perképeséssel. Másrészt, hogy Scott a Missouri-kompromisszum¹⁰¹ alapján szabaddá vált-e az által, hogy olyan államban tartózkodott, amely tiltotta a rabszolgaságot, és végül, hogy megmaradt-e a szabad státusza amikor visszatért onnan.

Előkérdésként tehát a perképeségről kellett a Bíróságnak állást foglalnia. Scott ügyvédjei az alkotmány kettős állampolgárság klauzúljára alapították érveiket, azaz, hogy ha valaki egy államnak állampolgára, akkor az Egyesült Államoknak is állampolgárává válik.¹⁰² A Bíróság arra a megállapításra jutott, hogy az alkotmány alapján az afroamerikaiak nem állampolgárai az Egyesült Államoknak, hiába tekinthetők egyes államokban szabadnak. A Bíróság érvelésében arra hivatkozott, hogy az alkotmány elfogadásakor az afroamerikaiak egyik államban sem voltak állampolgárnak tekintendők, erre tekintettel az alkotmányból eredő jogok az afroamerikaiakat nem illetik meg, és ezáltal perképeségük sem lehet. A

⁹⁷ Schmitt, Jeffrey: Rethinking Ableman v. Booth and States' Rights in Wisconsin. 1315-1319. o. In Virginia Law Review, Vol. 93., No. 5, 2007. 1315-1354. o.

⁹⁸ Ableman v. Booth, 62 U.S. 506 (1858).

⁹⁹ Schmitt: i.m. 11-20. o.

¹⁰⁰ Dred Scott v. Sandford, 60 U.S. 393 (1856).

¹⁰¹ Missouri-kompromisszum nevezzük azt a megállapodást, amit annak érdekében kötöttek az államok, hogy fenntartsák az unióban azt a törekeny egyensúlyt, amelynek fenntartása érdekében, azért, hogy a rabszolgatartó és rabszolgaságot ellenző államok közül egyik se kerülhessen többségbe, az államok megállapodtak, hogy a 36° 30' szélességi foktól északra nem jöhet létre olyan állam, amelyben jogszerű a rabszolgatartás, a vonaltól délre pedig olyan állam, amely tilalmazza a rabszolgaságot.

¹⁰² Vishneski, John S.: What the Court Decided in Dred Scott v. Sandford. 374-380. o. In The American Journal of Legal History Vol. 32., No. 4., 1988., 373-390. o. 2-8. o. <https://doi.org/10.2307/845743>

Bíróság továbbá kimondta, hogy az egyes államok nem hozhatnak olyan rendelkezéseket, amellyel valaki az Egyesült Államoknak vagy más államnak az állampolgárává válik.

A Legfelső Bíróság ennyiben is hagyhatta volna a kérdést, hiszen perképesség hiányában az eljárást a Bíróság nem köteles lefolytatni, de a bírák abból a hipotetikus szemszögből mégis értelmezték a többi kérdést, hogy ha egyébként a felperes rendelkezett volna perképességgel miként döntöttek volna. A Bíróság álláspontja alapján Scottnak nem változott meg a jogállása az által, hogy a „tulajdonosa” előbb a szabad Illinois-ba, majd később a rabszolgatartó Missouriba szállította. A Bíróság általános érvényűnek tekintette Missouri államnak azt a törvényét, amely alapján az afroamerikai személy jogállása vagy állapota annak az államnak a törvényeitől függ, amelyben lakik.

A Legfelső Bíróság elnöke, Taney a többségi véleményben – amellyel a Bíróság hat tagja is egyetértett – kifejtette, hogy a Missouri-kompromisszum alkotmányellenes. Álláspontjuk alapján az Kongresszusnak nincs hatásköre az alkotmány által átruházott hatáskörökön túl a törvényeket hozni. A Bíróság a Missouri-kompromisszum vonatkozásában megállapította, hogy a szövetségi kormány az északnyugati területek¹⁰³ vonatkozásában az állami berendezkedés létrehozására csak korlátozott hatáskörrel rendelkezett. Erre tekintettel a Missouri-kompromisszum nem volt érvényes, mivel a szövetségi kormány a hatásköre hiánya miatt nem nyilváníthatta volna a területeket „szabad államokká”. Taney véleményében azt is kimondta, hogy a rabszolgák az ötödik alkotmánykiegészítés értelmében tulajdonnak minősülnek, és minden olyan törvény, amely megfosztja a rabszolgatartót ettől a tulajdontól, alkotmányellenes. A döntését a Legfelső Bíróság többségi döntésével hozta meg, és mind a kilenc bíró írt véleményt a döntésről, amelyek önmagukban is képesek egy egész könyvet megtölteni, ezért ezek bemutatásától eltekintünk.¹⁰⁴

V. Záró gondolatok

Az Afrikából az angol gyarmatokra szállított rabszolgák története – miként az a fentiekből is látszik – tele van a mai szemmel egyértelmű igazságtalanságokkal, mégis, a korban ezek elfogadott normáknak tűntek, különösen igaz ez a XVIII. század előtti időkre. A XVIII. századtól kezdve az abolicionisták egyre hangosabban és többször mondták el véleményüket a rabszolgaság kétségkívül borzalmas jogintézményéről, a megerősödő tevékenységük nyoma érhető tetten a legtöbb Legfelső Bírósági döntésben, amelyekből ezen túlmenően az is tisztán látszik, hogy a polgárháborút megelőző években mennyire megosztott volt az unió. Az amerikai társadalom egyik része mindenképpen el akarta törölni a rabszolgaságot, míg a másik ezt határozottan ellenezte, és az alkotmányos jogainak sérelmeként könyvelt el minden ilyen irányú törekvést. A történelem nagy „mi lett volna ha” kérdései közé tartozik, hogy eltörölték volna-e a rabszolgaságot, ha nem tör ki a polgárháború. Ez is olyan kérdés, amelyre nem fogunk választ kapni, ugyanakkor álláspontom szerint az északi és déli államok között az összezapás nehezen lett volna elkerülhető, látva azt, hogy mind a rabszolgaság, mind a tagállamok, illetve a szövetségi kormányzati hatáskörök megítélésének tekintetében alapvető eltérések mutatkoztak. Amit viszont biztosan lehet állítani, hogy a polgárháború lezárt egy szakaszt az afroamerikaiak történelemben úgy, hogy nyitott egy konfliktusoktól korántsem mentes új fejezetet.

¹⁰³ Missouri-kompromisszum szerint ún. „Mason-Dixon” vonaltól (36° 30' szélességi foktól) északra fekvő területek.

¹⁰⁴ A Dred Scott döntésről lásd részletesen Don E. Fehrenbacher *The Dred Scott Case: Its Significance in American Law and Politics*. Oxford University Press, New York, 1978.

Irodalomjegyzék:

Szakkönyvek, monográfiák:

Bódy – Urbán szerk.: Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2001.

Degler, Carl Neumann: Az elő múlt, (ford.) Szuhay-Havas Ervin és Zinner Judit, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1993, 41-42. o.

Don E., Fehrenbacher: The Dred Scott Case: Its Significance in American Law and Politics. Oxford University Press, New York, 1978.

Földi András – Hamza Gábor A római jog története és intézményei, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2012.

Hamilton, Alexander – Jay, John – Madison, James: The Federalist. (W. Carey, George – McClellan, James ed.), Liberty Fund, 2001.

Hening, William Waller (szerk.): The Statutes at Large; Being a Collection of All the Laws of Virginia from the First Session of the Legislature, in the Year 1619. vol. 2. R. & W. & G. Bartow, New York, 1823.

Hening, William Waller (szerk.): The Statutes at Large; Being a Collection of All the Laws of Virginia from the First Session of the Legislature, in the Year 1619. vol. 3. R. & W. & G. Bartow, New York, 1823.

Lévai Csaba: Förtelmes Kereskedelem. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2020.

Paul Johnson: Az amerikai nép története. (ford. Makovecz Benjamin), Akadémia Kiadó, Budapest, 2016, 239-245. o.

Rákóczi István: Tengerek tengelye: Ibér terjeszkedés az Atlantikumban a 15–16. században. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1556/9789634547709>

Ralph, Mitchell: Az Egyesült Államok Alkotmánya (ford. Balázs Tamás – Holló Dóra – Sándor István – Tóth Ádám), Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 1995,

Spalding, Matthew: Az amerikai függetlenségi nyilatkozat és alkotmány alapelvei. Csonka Judit (ford.), Századvég Kiadó, Budapest, 2011, 109. o.

Szilvay Gergely: Az amerikai Dél – Régi rend az új világban. Rubicon Intézet, Budapest, 2021.

Thornton, John: Africa and Africans in the Making of the Atlantic World, 1400–1800., 2nd ed., Studies in Comparative World History. Cambridge University Press, Cambridge, 1998., 72-79-o., doi:10.1017/CBO9780511800276

Wolf, Eric R.: Europe and the People Without History. Berkeley: University of California Press, 1982,

Tanulmányok:

Ablavsky, Gregory: Making indians ‘white’: the judicial abolition of native slavery in revolutionary Virginia and its racial legacy In *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 159, No. 5, 2011, 1457-1531. o.

Baker, H. Robert.: The Fugitive Slave Clause and the Antebellum Constitution. In *Law and History Review*, Vol. 30, no. 4., 2012., 1133-1174. o. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0738248012000697>

Banks, Taunya Lovell: Dangerous Woman: Elizabeth Key’s Freedom Suit – Subjecthood and Racialized Identity in Seventeenth Century Colonial Virginia. In *University of Maryland Francis King Carey School of Law, Faculty Scholarship*, No. 52, 2008, 799-832. o.

Beke-Martos Judit: Az Amerikai Egyesült Államok szövetségi bírósági rendszerének kialakulása. In Megyeri-Pálffi, Zoltán (szerk.) *Szuverenitáskutatás*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2020, 56-71. o.

Beke-Martos Judit: Principles and the Development of the U.S. Judiciary: Judicial Practice and Political Implications regarding *Marbury v. Madison*. In L’alíková, Natalia – Soukeníková, Denisa – Vitkóová, Andrea – Vranková, Monika (ed.): *Princípy v Práve* Bratislava. Szlovákia, Slovak Academic Press, 2015. 93-98. o

Coates, Richard: Law and the Cultural Production of Race and Racialized Systems of Oppression: Early American Court Cases. In *American Behavioral Scientist*, Vol 47, No. 3, 2003, 329-351. o. <https://doi.org/10.1177/0002764203256190>

Finkelman, Paul: Story Telling on the Supreme Court: *Prigg v Pennsylvania* and Justice Joseph Story’s Judicial Nationalism. In *The Supreme Court Review* 1994. 247-294. o. DOI: <https://doi.org/10.1086/scr.1994.3109649>

Ghachem, Malick W.: The Slave’s Two Bodies: The Life of an American Legal Fiction. In *The William and Mary Quarterly*, Vol. 60, No. 4, 2003, 809-842. o. <https://doi.org/10.2307/3491700>

Hast, Adele: The Legal Status of the Negro in Virginia 1705-1765. 232. o. In *The Journal of Negro History*, Vol. 54, No. 3, 1969., 217-239. o., <https://doi.org/10.2307/2716667>

Hook, Francis Moore: The Negro in Colonial Virginia 1619-1765. Dissertations, Theses, and Masters Projects. *William & Mary*. 1952, Paper 1539624491. <https://dx.doi.org/doi:10.21220/s2-hg8f-ke25>

Huebner, Timothy S.: Roger B. Taney and the Slavery Issue: Looking beyond- and before- *Dred Scott*. In *The Journal of American History*, Vol. 97. No. 1. 2010. 17-38. o. DOI: <https://doi.org/10.2307/jahist/97.1.17>

Johnson, Allen: The Constitutionality of the Fugitive Slave Acts. In *The Yale Law Journal*, Vol. 31, No. 2, 161-182. o. 1921. <https://doi.org/10.2307/789306>

Lévai Csaba: „Reszketek hazámért, ha arra gondolok, hogy Isten igazságos” Thomas

Jefferson és a rabszolgaság problémája, In *Aetas: Történettudományi Folyóirat*, 2001/1. sz., 5-26. o.

Lévai Csaba: A „háromötödös cikkely” története: a nők és a rabszolgák helyzete közötti kapcsolatok az egyesült államokbeli alkotmányos vitákban 1787 és 1866 között. In *Klió: Történettudományi Szemlélő Folyóirat*, 2017/2. szám, 41-51. o.

Maltz, Earl M.: Slavery, Federalism, and the Structure of the Constitution. In *The American Journal of Legal History*, Vol. 36, No. 4, 1992., 466-498. o. DOI: <https://doi.org/10.2307/845555>

Merkel, William G.: A Founding Father on Trial: Jefferson’s Rights Talk and the Problem of Slavery During the Revolutionary Period. In *Rutgers Law Review* Vol. 595, 2012, 595-663. o., <http://doi.org/10.2139/ssrn.1924443>

Morgan, Edmund S.: Slavery and Freedom: The American Paradox. In *The Journal of American History* Vol. 59, No. 1. 1972. 5-29. o. <https://doi.org/10.2307/1888384>

Ohline, Howard A.: Republicanism and Slavery: Origins of the Three-Fifths Clause in the United States Constitution. In *The William and Mary Quarterly*, Vol. 28, No. 4, 1971, 563-84. o. <https://doi.org/10.2307/1922187>

Riches, William T. Martin: White Slaves, Black Servants and the Question of Providence: Servitude and Slavery in Colonial Virginia 1609-1705. In *Irish Journal of American Studies*, Vol. 8, 1999, 1-33. o.

Rigó Balázs: II. Jakab (1685-1688) államelmélete – Fejedelmi parainesis a száműzetésből (1692). *Jogi Tanulmányok*, 2018/1. szám, 285-295. o.

Rigó Balázs: II. Jakab (1685–1688) két intelme fiához (1692, 1703). In *Themis: Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola Elektronikus Folyóirata*, 2018. június, 103-135. o.

Schmitt, Jeffrey: Rethinking Ableman v. Booth and States’ Rights in Wisconsin. In *Virginia Law Review*, Vol. 93., No. 5, 2007. 1315-1354. o.

Sebok, Anthony J.: Judging the Fugitive Slave Acts. 1851-1853. o. In *The Yale Law Journal* Vol. 100., No. 6., 1991, 13-21. o. DOI: <https://doi.org/10.2307/796788>

Snyder, Terri L.: Marriage on the Margins: Free Wives, Enslaved Husbands, and the Law in Early Virginia. In *Law and History Review* Vol. 30, No. 1, 2012, 141-171. o. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0738248011000630>

Takács Levente – Gacsal Dóra: A római rabszolgaság. In *Korall: Társadalomtörténeti Folyóirat*, 2016/63. szám, 54-68. o.

Vishneski, John S.: What the Court Decided in *Dred Scott v. Sandford*. In *The American Journal of Legal History* Vol. 32., No. 4., 1988., 373-390. o. 2-8. o. <https://doi.org/10.2307/845743>

Whittico, Gloria Ann: The Rule of Law and the Genesis of Freedom: A Survey of Selected

Virginia County Court Freedom Suits (1723-1800). In Alabama Civil Rights & Civil Liberties Law Review Vol. 9. Issue 9.2., 2018., 407-472. o.

Wiecek, William M.: Slavery and Abolition Before the United States Supreme Court, 1820-1860. In The Journal of American History, Vol. 65, No. 1, 1978, 34-59. o. DOI: <https://doi.org/10.2307/1888141>

Jogesetek:

Ableman v. Booth, 62 U.S. 506 (1858)

Dred Scott v. Sandford, 60 U.S. 393 (1856)

Giles et ux.&Mallecote v. Mallecote

Groves v. Slaughter, 40 U.S. 449 (1841)

Marbury v. Madison, 5 U.S. 137 (1803)

Prigg v. Pennsylvania, 41 U.S. 16 Pet. 539 539 (1842)

Robin et al. v. Hardaway, Judgment 1772, Acc. 33700, State Government Records Collection, The Library of Virginia. 04-1470-02

Strader v. Graham, 51 U.S. (10 How.) 82 (1851)

United States v. The Amistad, 40 U.S. 518 (1841)

Adatbázisok:

Black Population 1790-1915 United States Census Bureau
<https://www.census.gov/library/publications/1918/dec/negro-population-1790-1915.html>

Virginia Freedom Suits, 1723-1860 (Library of Virginia African American Narratives project), Enduring Connections: Exploring Delmarva's Black History, Nabb Research Center, Salisbury University
https://enduringconnections.salisbury.edu/virginia_freedom_suits_library_of_virginia/records